

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Noora Kautonen

KANSAINVÄLISEN KAUPAN
RAHALIIKENTEEN RISKIENHALLINTA

Liiketalous
2021

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Noora Kautonen
Opinnäytetyön nimi	Kansainvälisen kaupan rahaliikenteen riskienhallinta
Vuosi	2021
Kieli	suomi
Sivumäärä	56 + 1 liite
Ohjaaja	Timo Malin

Kansainvälisessä kaupassa rahaliikenne ja etenkin sen epävarmuus, voi aiheuttaa koko yrityksen liiketoimintaan kohdistuvia riskejä. Jotta rahaliikenne kaupankäynnin osapuolten välillä onnistuu, on yrityksen tiedettävä, miten rahaliikenteeseen vaikuttavia riskejä voidaan hallita. Tutkimus on tehty toimeksiantona yritykselle X, joka harjoittaa konsultointia niin kotimaisille, kuin kansainvälisille yrityksille. Tässä tutkimuksessa keskityttiin yrityksen X rahaliikenteen riskitekijöihin.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisin riskienhallintakeinoin yritys X pyrkii hallitsemaan kansainvälisen kaupan rahaliikenteen riskejä. Yrityksen X näkökulmasta rahaliikenteeseen vaikuttavat riskitekijät ovat poliittiset riskit, valuutta- ja luottoriski. Nämä kolme riskitekijää, sekä rahaliikenteen maksutavat muodostivat tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen. Tutkimus suoritettiin kvalitatiivisena tutkimuksena, jonka tiedonkeruumenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu. Haastattelun keskeiset teemat olivat rahaliikenteen perusteet, rahaliikenteen riskit sekä rahaliikenteen riskienhallinta.

Tutkimustulosten perusteella kansainvälisen kaupan rahaliikenne sisältää riskejä, joihin yrityksen X tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota tulevaisuudessa. Poliittisten riskien uhka on Covid-19 pandemian myötä kasvanut ja se vaikuttaa myös yritysten maksukykyyn, lisäten luottoriskin mahdollisuutta. Valuuttariskiä voidaan pitää yrityksen X tulevaisuuden uhkana, joten tutkimuksessa tuodaan esiin, minäkalaisia suojautumiskeinoja yritys voi käyttää valuuttariskin toteutuessa.

ABSTRACT

Author	Noora Kautonen
Title	Monetary risk management in International trade
Year	2021
Language	Finnish
Pages	56 + 1 Appendice
Name of Supervisor	Timo Malin

In international trade, monetary and especially its uncertainty can cause risks for the company. If the money transaction is working between the business parties, company needs to know, how to manage risks about money transactions. This thesis was made as an assignment for the company X, which practice consulting for both, domestic and international companies. This thesis focused on risk factors that effects company X monetary.

The purpose of this thesis was to find out, what kind of risk management tools company X can use to manage money transactions. From company X point of view, political risks, credit risks and currency risks are the main factors that can effect on company X business. These three factors and payment methods were the theoretical framework of this thesis. This research was qualitative and data acquisition was made with theme interviews. Central themes in the interviews were payment methods, monetary risks and monetary risks management.

The results of the research showed, that international monetary has many risks, that company X should get familiar with in the future. Because of Covid-19 pandemic, political risks have increased. Pandemic can also effect on ability to pay by increasing the possibility of credit risks. One of the future risks for company X is currency risk. Study showed that company X can use different kinds of protecting methods if the currency risk actualizes.

Keywords	Risk management, monetary, international business, method of payment
----------	--

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	7
1.1	Tutkimuksen aihe.....	7
1.2	Tutkimuksen tavoite ja tutkimusongelma	8
1.3	Tutkimuksen rajaus.....	8
1.4	Tutkimuksen metodologia	8
1.5	Tutkimuksen rakenne	9
2	YLEISTÄ KANSAINVÄLISESTÄ RAHALIIKENTEESTÄ	10
2.1	Ulkomaankaupan maksutavat	11
2.1.1	Ennakkomaksu	11
2.1.2	Maksumääräys	11
2.1.3	Ulkomaan shekki.....	12
2.1.4	Ulkomaan perittävä	13
2.1.5	Remburssi	13
2.2	Oikean maksutavan valinta.....	14
2.3	Ulkomaankaupan maksuehdot.....	15
2.4	Pankkien yleiset toimintatavat	15
2.4.1	Yhtenäinen euromaksualue	16
2.4.2	IBAN-standardi ja SWIFT	16
3	ULKOMAAN RAHALIIKENTEEN RISKIT.....	18
3.1	Poliittiset riskit.....	19
3.1.1	Poliittiset riskit viime vuosina	20
3.1.2	Maaluokitukset	20
3.2	Valuuttariskit	21
3.2.1	Valuuttakurssit	22
3.2.2	Valuuttapositio.....	22

3.2.3	Valuuttariskien vaikutukset.....	23
3.3	Luottoriski.....	23
4	KANSAINVÄLISEN KAUPAN RISKIENHALLINTA	25
4.1	Riskienhallintakeinot	25
4.1.1	Valuuttariskin hallinta	25
4.1.2	Luottoriskiltä suojautuminen	26
4.1.3	Poliittisten riskien vähentäminen	28
4.1.4	Vakuudet.....	29
4.2	Menetelmät riskin toteutuessa	30
4.3	Pankin suojausinstrumentit	30
5	TUTKIMUSMENETELMÄ	32
5.1	Tutkimusmenetelmän valinta	33
5.2	Teemahaastattelu.....	34
5.3	Haastattelun toteuttaminen	34
5.4	Haastateltavien valinta	35
5.5	Haastattelurunko	35
5.6	Tutkimuksen luotettavuus	36
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	37
6.1	Teema 1: Rahaliikenne.....	37
6.2	Teema 2: Rahaliikenteen riskit	39
6.3	Teema 3: Rahaliikenteen riskienhallinta.....	44
7	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	48
7.1	Maksutavan määräytyminen	48
7.2	Poliittinen epävarmuus kaupankäynnin uhkana.....	49
7.3	Vahvan valuutan merkitys	49
7.4	Luottoriskin tunnistaminen	50
7.5	Jatkotutkimusehdotukset	50
7.6	Tutkimuksen luotettavuus	51
7.7	Pohdinta.....	51
	LÄHTEET	54

LIITTEET.....	57
---------------	----

1 JOHDANTO

Tässä luvussa määritellään tutkimuksen tavoite ja tutkimusongelma, sekä avataan tutkimuksen aihe ja määritellään aiheen rajaus. Lisäksi tässä luvussa käsitellään tutkimuksessa käytetty tutkimusmuoto.

Opinnäytetyö tehdään toimeksiantona yritykselle, jota jäljempänä kutsutaan nimellä yritys X. Yritys harjoittaa liikkeenjohdon konsultointia niin kotimaisille, kuin myös kansainvälisille yrityksille.

1.1 Tutkimuksen aihe

Kaupankäyntiin liittyy aina riskin mahdollisuus. Onnistuneessa kaupankäynnissä yritys maksaa tai saa maksun luotettavasti (Logistiikan maailma a, 2021). Luottamus onkin yksi avaintekijä hyvässä kaupankäynnissä.

Ulkomaankauppa eroaa monin tavoin kotimaankaupasta. Ulkomaankaupan riskien tunnistaminen on tärkeää kansainvälisesti toimiville yrityksille. Riskien tunnistaminen ennalta, edesauttaa niiden hallintaa. Yrityksellä on myös oltava tarvittavat resurssit ja informaatio, jotka pienentävät tai poistavat kansainvälisen kaupan riskejä (Aktia, 2021).

Kansainvälisen rahaliikenteen riskit muuttuvat ja lisääntyvät jatkuvasti. Etenkin teknologian kehityksen myötä, uusia riskitekijöitä ilmaantuu helpommin. Ulkomaankauppaa harjoittava yritys joutuukin pohtimaan kaupankäynnin riskejä monesta näkökulmasta.

Opinnäytetyö keskittyy tutkimaan kansainvälisen rahaliikenteen riskejä ja niiden hallintaa ulkomaankauppaa harjoittavan yrityksen näkökulmasta. Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda yritykselle X lisätietoa tehokkaista riskienhallintakeinoista.

1.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimusongelma

Tutkimuksen tavoitteena on vastata pääkysymykseen: *Millaisin riskienhallintakeinoin yritys X varautuu kansainvälisen kaupan rahaliikenteen riskeihin?*

Pääkysymykseen vastatessa, täytyy myös selvittää mitä ovat kansainvälisen rahaliikenteen riskit ja miten niitä hallitaan.

Tutkimus pyrkii selvittämään, ovatko yrityksen X riskienhallintakeinot riittävät. Lisäksi selvitetään, onko yrityksen X otettava uusia riskienhallintakeinoja, esimerkiksi tulevaisuuden muutoksia huomioiden. Nyt yritys X pohtii toimintansa laajentamista uusiin maihin, joten riskienhallintakeinojen riittävyttä tulee tarkastella myös laajentamisen suunnitteluvaiheessa.

1.3 Tutkimuksen rajaus

Keskeiset tutkimuskohteet ovat kansainvälinen rahaliikenne, riskit ja niiden hallinta. Tutkimus selvittää mitkä ovat yleisimmät kansainvälisen kaupan maksutavat, ja miten ne vaikuttavat riskitekijöihin.

Ulkomaankauppaan liittyy monia riskejä. Riskit voivat kohdistua kuljetukseen, toimitukseen, maksuliikenteeseen tai hyödykkeisiin. Ulkomaankaupan toimivuutta määrittelee pitkälti Incoterms-toimituslausekkeet. Kaupan osapuolten välistä rahaliikennettä ei toimituslausekkeet kuitenkaan suoranaisesti määritä, sillä Incoterms-toimituslausekkeet jakavat vastuun tavarasta, toimituksesta ja toimituksen kustannuksista. Tämä tutkimus keskittyy nimenomaan kolmeen riskiin, jotka vaikuttavat kansainvälisen kaupan rahaliikenteeseen. Nämä ovat poliittiset riskit, valuutta- ja luottoriskit.

1.4 Tutkimuksen metodologia

Opinnäytetyön tutkimus on kvalitatiivinen, eli laadullinen. Tutkimuksessa seurataan laadullisen tutkimuksen prosessikaaviota. Tutkimuksessa tiedonkeruu toteutetaan teemahaastatteluna. Teemahaastattelussa keskittyy keskiössä oleviin

teemoihin, jotta saadaan vastaus tutkimusongelmaan. Teemahaastattelun tavoitteena on saada vastaajan oma näkökulma ja kuvaus jokaiseen teema-alueeseen (Vilkkä 2005, 101-102).

Haastateltavia on viisi. Haastattelu pyrkii selvittämään, miten kansainvälinen yritys varautuu riskeihin ja minkälaisia riskienhallintakeinoja esimerkiksi pankin näkökulmasta suositellaan.

1.5 Tutkimuksen rakenne

Opinnäytetyön rakenne etenee niin, että johdannon jälkeen avataan tutkimukseen liittyvä teoria. Teoria sisältää kolme teemaa, jotka ovat kansainvälisen kaupan rahaliikenteen perusteet, ulkomaankaupan rahaliikenteen riskit, sekä rahaliikenteen riskienhallinta. Teorian jälkeen opinnäytetyössä perehdytään tutkimusmenetelmiin, jonka jälkeen haastattelun tulokset analysoidaan ja haastattelujen tuloksia verrataan teoriaosuuteen. Lopuksi käydään läpi tutkimuksen johtopäätökset ja kehitysehdotukset.

2 YLEISTÄ KANSAINVÄLISESTÄ RAHALIIKENTEESTÄ

Tässä luvussa perehdytään kansainvälisen kaupan, eli ulkomaankaupan rahaliikenteen perusasioihin. Luku avaa yleisimmät ulkomaankaupan maksutavat ja kertoo millä perusteilla maksutapa valitaan. Lisäksi avataan pankin roolia kansainvälisessä rahaliikenteessä.

Ulkomaankauppa eroaa monin tavoin kotimaan kaupankäynnistä, vaikka luonteeltaan ne ovatkin samanlaisia. Kauppaan liittyvät riskit ja kaupankäynnin monimutkaisuus ulkomaankaupassa synnyttää eroavaisuuksia kotimaankauppaan. Käytännössä mitä kauemmaksi siirrytään kotimaasta maantieteellisestä näkökulmasta, sitä enemmän muuttuu myös kulttuurit, tavat ja asiakkaat. (Kananen 2009, 9-10)

Kansainvälinen kauppa ja sen maksuliikenne on pitkälti sidoksissa kansainvälisiin pelisääntöihin, kuten kansainvälisen kaupan ehtoihin, sääntöihin ja sopimusmallipohjiin. Esimerkiksi päivitetyt Incoterms-toimituslausekkeet vaikuttavat maksuliikenteen sääntöihin ja sopimukseen. (Logistiikan maailma a 2021)

Etenkin Suomen kansantaloutta silmällä pitäen, kansainvälinen kauppa on huomattava tekijä. Suomessa kotimarkkinat ovat varsin pienet kansainvälisellä tasolla. Yleensä suomalaisten yritysten luontainen kasvutapa onkin kansainvälistyminen. (Melin 2011, 16)

Kansainvälistyminen ja etenkin vienti, ovat suomalaisten yritysten kasvun edellytyksenä. Työ- ja elinkeinoministeriö pyrkii toiminnallaan edistämään kotimaisten yritysten vientiä kehittyville markkinoille sekä parantaa yritysten kilpailukykyä. (Työ- ja elinkeinoministeriö a)

Yritys X myy ja vie palvelujaan kansainvälisesti. Yritys X harjoittaa pääosin liikkeenjohdon konsultointia erityisesti hankintatoiminnan kehittämisen ja optimoinnin näkökulmasta. Yritys toimii apuna myös yrityskaupoissa, hoitamalla tukemalla liiketoimintaa yrityskaupan yhteydessä. Yritys X:n asiakkaat ovat sekä suomalaisia

että ulkomaisia yrityksiä. Ulkomaiset asiakkaat ovat pääsien Euroopan unionin alueelta sekä Yhdysvalloista. Yrityksen X asiakkaat ovat pääsien olleet pohjoismaisia yrityksiä, mutta asiakkaita on ollut myös Itä- ja Keski-Euroopan maista, kuten esimerkiksi Tsekki, Saksa ja Slovakia. Nyt yritys X pohtii liiketoiminnan laajentamista myös uusiin maihin, joten maksutapojen tarkastelu sekä rahaliikenteen riskien tunnistaminen on ajankohtaista. Näiden avulla voidaan löytää oikeat riskienhallintakeinot kyseiselle yritykselle.

2.1 Ulkomaankaupan maksutavat

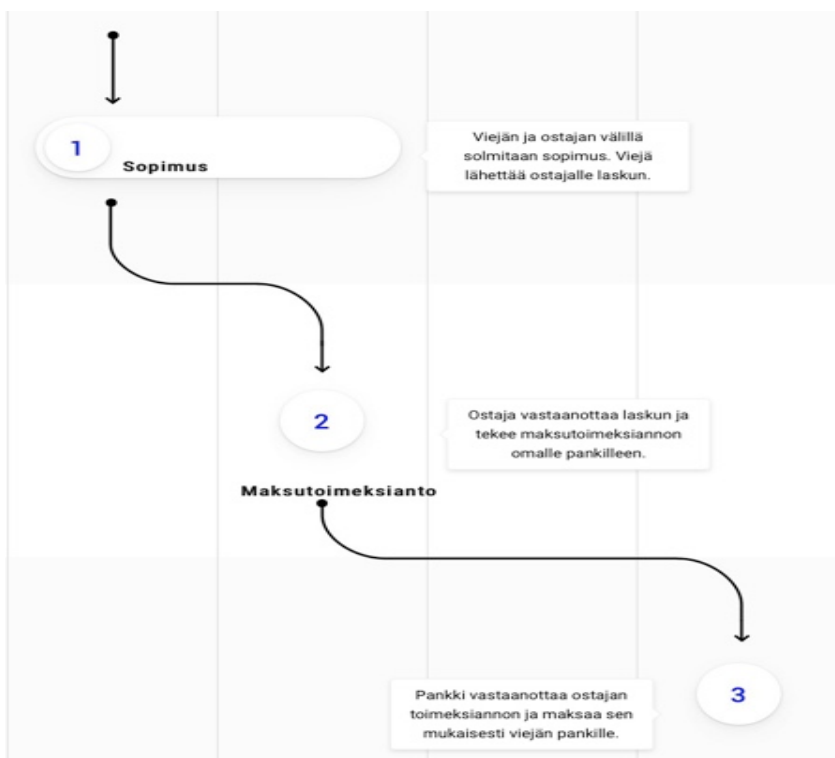
Oikealla maksutavalla yritys suojautuu kaupankäynnin riskeiltä. Välillä tietty maksutapa saattaa olla jopa edellytys kaupan toteutumiseen. Ulkomaankaupan yleisimmät maksutavat ovat ennakkomaksu, maksumääräys, shekki, perittävä ja remburssi. (Helppi, Paloheimo 2005, 105) Mikä maksutapa on oikea, riippuu täysin tilanteesta ja kaupan osapuolista.

2.1.1 Ennakkomaksu

Ennakkomaksussa maksu suoritetaan ennen, kun tavara siirtyy osapuolelta toiselle. Ennakkomaksussa ei kuitenkaan yleensä makseta koko kauppasummaa. Tätä maksutapaa käytetään silloin, kun vientimaahan liittyy epävarmuustekijöitä, esimerkiksi poliittisten tekijöiden vuoksi. (Kananen 2009, 61)

2.1.2 Maksumääräys

Maksumääräys, eli tilisiirto on käytännössä samanlainen maksutapa kuin kotimainen tilisiirto. Kyseinen maksutapa perustuu siihen, että maksaja antaa pankille toimeksiannon välittää maksu saajalle ehdoitta ja rajoituksitta. Suomessa maksumääräykset toimivat pankkien lähtevien ja saapuvien ulkomaan maksujen yleisten ehtojen mukaisesti (Logistiikan maailma b 2021).

Kuvio 1. Maksumääräyksen eteneminen. (Finnvera a)

Kuvio 1 näyttää, miten maksumääräys etenee, ennen kuin viejän pankki vastaanottaa maksun ja välittää sen viejälle. Kun ostajan ja myyjän välillä on muodostunut sopimus kaupankäynnistä, myyjä lähettää ostajalle laskun. Ostaja tekee omalle pankilleen toimeksiannon laskusta. Ostajan pankin tehtävä on maksaa lasku toimeksiannon mukaan myyjän pankille. Lopulta myyjän pankki välittää maksun myyjälle. (Finnvera a)

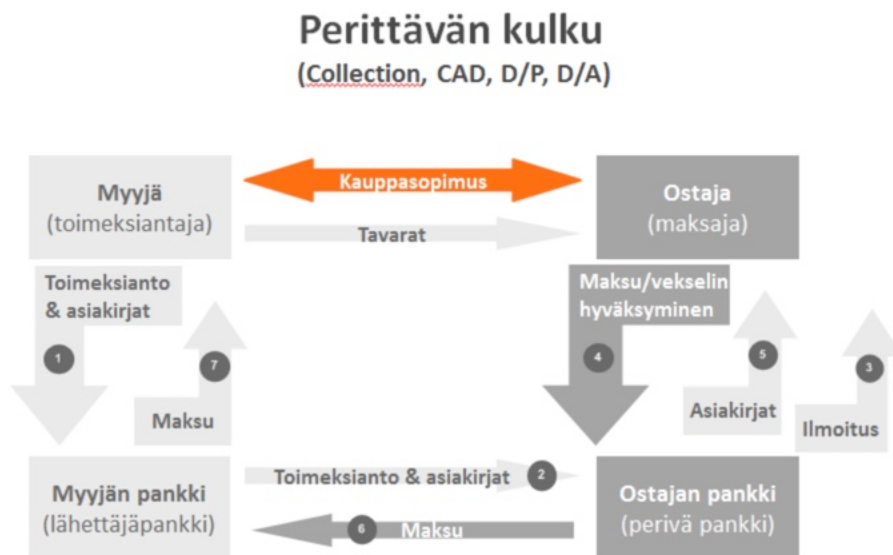
2.1.3 Ulkomaan shekki

Shekin toimintaperiaate on hyvin samanlainen kuin maksumääräyksessä, mutta sen käyttäminen maksumääräystä kalliimpi (Finnvera a).

Shekki on vanhanaikainen ja riskialtis maksutapa, eikä sitä enää suositella käytettäväksi. Shekin käyttäminen altistaa kaupan osapuolet kate- ja väärennösriskeille. Shekin perille toimitus on täysin riippuvainen postin kulusta ja vaarana on myös shekin joutuminen väärin käsiin. (Helppi, Paloheimo 2005, 108)

2.1.4 Ulkomaan perittävä

Perittävä maksutapa toimii niin, että myyjä toimittaa kaupankäyntiin tarvittavat asiakirjat omaan pankkinsa sekä ostajan pankin kautta ostajalle. Ostajalle luovutetaan asiakirjat kaupan maksua vastaan. Perittävän maksutavan käyttö sisältää monia ominaisuuksia, sillä se noudattaa kansainvälisesti sovittuja sääntöjä. Perittävässä maksutavassa tavaran omistus ei siirry myyjältä ostajalle ennen maksua. Pankin tehtävä on välittää vaaditut asiakirjat ostajalle ja rahat myyjälle (Handelsbanken a)

Kuvio 2. Perittävä maksutapa. (Logistiikan maailma c 2021)

Kuvio 2 osoittaa, että kaupankäynnin asiakirjojen siirto osapuolelta toiselle, tapahtuu myyjän ja ostajan pankkien kesken. Näin asiakirjojen väärinkäytön riski minimoituu. Perittävässä maksutavassa maksu tapahtuu pankkien kautta, ja tavara toimitetaan suoraan myyjältä ostajalle, ilman välikäsiä. (Logistiikan maailma c 2021)

2.1.5 Remburssi

Remburssi suojaa sekä myyjän että ostajan asemaa. Remburssissa ostajan pankki sitoutuu maksamaan myyjälle sovitun summa ehtojen toteuduttua. Kun käytetään

remburssia maksutapana, varmistetaan maksusta etukäteen ja tällöin myös yrityksen tuotantoa voidaan suunnitella etukäteen. Remburssi on peruuttamaton maksutapa. (Osuuspankki a)

Remburssin toimintatapa avataan kuviossa 3.

2.2 Oikean maksutavan valinta

Maksutapa valitaan niin, että se palvelee molempia kaupan osapuolia. Myyjä haluaa saada maksun ennen toimitusta, kun taas puolestaan ostaja haluaa kauppatavaran tai palvelun itselleen ennen maksun suorittamista. Maksutavan valintaan vaikuttavat ainakin kilpailutilanne, kaupan osapuolten luottamus, maiden lainsäädäntö, perinteiset kauppatavat ja maksun saannin varmuus sekä nopeus. (Nordea a 2020)

Ennakkomaksua suositellaan käytettäväksi silloin, kun ostajan maksukyky tai -halu on epävarma, tai kohdemaahan kohdistuu riskitekijöitä. Ennakkomaksu on kuitenkin ostajan kannalta kallis vaihtoehto, kun taas viejän kannalta edullinen. Siksi ennakkomaksu saattaa itsessään olla riski. (Kananen 2009, 61)

Maksumääräys sopii maksutavaksi silloin, kun kaupan osapuolet tuntevat toisensa, eikä kaupankäyntiin vaikuttavia riskejä ole. Maksumääräys pohjautuu osapuolten väliseen luottamukseen. (Helppi, Paloheimo 2005, 107)

Remburssi sopii maksutavaksi, kun kaupan osapuolet eivät tunne toisiaan tarkoin. Remburssia käytetään erityisesti silloin, kun maantieteellinen tai kulttuurinen etäisyys on suuri kauppakumppaneiden välillä. (Osuuspankki a)

Ulkomaan perittävässä vientiyrityksellä on riski ostajan maksukyvystä tai -halusta, sillä ostajan pankki ei sitoudu maksamaan kauppasummaa, jos ostaja ei suorita maksua (Finnvera a). Perittävä sopii maksutavaksi silloin, kun kaupankäynnissä sekä ostajalla että myyjällä on luottamus kauppakumppania kohtaan.

2.3 Ulkomaankaupan maksuehdot

Maksuehtojen tarkoitus on täsmentää kauppahinnan suorittamisen keskeiset kysymykset ja pääkohdat. Etenkin ulkomaankaupassa kaupan osapuolten välinen välimatka, maiden erilaiset kauppatavat sekä kieleen ja valuuttaan liittyvät eroavaisuudet tuovat erilaisia huomioitavia tekijöitä ulkomaankaupan maksuehdoille. Maksuehtojen laatimisessa on tärkeää, että ehdot laaditaan selkeästi ja yksiselitteisesti. Tällöin vältetään tulkinnallisilta erimielisyyksiltä. Kun harjoitetaan kaupankäyntiä maailmanlaajuisesti, yritys kohtaa väistämättä myös erilaisia maksukulttuureja. Suomalaisen yrityksen maksukulttuurista eroavia käytäntöjä voi havaita jopa Euroopan sisällä. (Melin 2011, 119)

Sopivan maksuehdon laatimiseen vaikuttavat ainakin kaupan osapuolten maantieteellinen etäisyys ja maiden sijainti sekä poliittinen ja taloudellinen tila. Lisäksi ostajayrityksen taloudellinen tila ja luotettavuus, sekä kaupan suuruus vaikuttavat maksuehdon määräytymiseen. (Logistiikan maailma a 2021)

On kuitenkin muistettava, että yleensä kaupan eri osapuolilla on erilaiset tavoitteet ja toiveet maksuehdoista. Sopimusneuvotteluissa onkin tärkeää löytää molempia osapuolia tyydyttävä kultainen keskitie.

2.4 Pankkien yleiset toimintatavat

Yritys, joka toimii kansainvälisillä markkinoilla ja harjoittaa ulkomaankauppaa, tekee yhteistyötä pankkien kanssa. Pankki on mukana ulkomaankaupassa eri vaiheissa. Pankki auttaa yritystä riskienhallinnan lisäksi myös tili- ja maksuliikeasioissa, valuutanvaihdossa, rahoituksessa ja pankkitakauksissa. (Helppi, Paloheimo 2005, 23)

Pankit pyrkivät toiminnallaan takaamaan turvallisen kaupankäynnin. Tietyillä suomalaisilla pankeilla on yhteistyöpankkeja eri maissa. Nämä yhteistyöpankit osoittautuvat hyödyllisiksi, kun yritys käy säännöllistä ja jatkuvaa ulkomaan kauppaa, tietyn maan kanssa, ja yrityksen maksuliikenne ulkomailta on säännöllistä. Tällöin

vaihtoehtona voi olla tilin avaaminen toiseen maahan. Pankkitili samassa maassa kauppakumppanin kanssa tuo lisäarvoa kauppakumppanille. Yrityksen tili ulkomailla edesauttaa maksujen saantia ja maksamista ulkomaisilta paikallisilta asiakailta. Tällöin yritys hyötyy paikallisen maksamisen eduista. (Osuuspankki b)

2.4.1 Yhtenäinen euromaksualue

SEPA (Single Euro Payments Area) on eurooppalaisten pankkien, kansallisten keskuspankkien, Euroopan keskuspankin ja komission muodostama yhtenäinen euromaksualue. Tämän tarkoitus on nopeuttaa ja yksinkertaistaa maasta toiseen tapahtuvaa maksun välitystä. SEPA:n tavoitteena on suorittaa euromääräinen maksu samalla tavalla riippumatta siitä, tapahtuuko maksu saman maan sisällä vai eri maiden välillä. SEPA-tilisiirrossa noudatetaan yhteisiä sääntöjä. Sääntöjen mukaan maksu on vastaanottajalla kolmen pankkipäivän kuluttua maksun suorituksesta. (Melin 2011, 116)

2.4.2 IBAN-standardi ja SWIFT

Kansainvälinen tilinumerostandardi IBAN (International Bank Account Number) otettiin käyttöön suomalaisiin pankkeihin vuonna 2001. IBAN on pankkien väline ulkomaan maksuliikenteeseen. Tilinumerostandardilla pyritään vähentämään virheellisten tilinumeroiden määrää ulkomaan maksuliikenteessä. IBAN parantaa maksujen perillemenoja ja lisää ulkomaanmaksujen käsittelyn automatisointia pankkien näkökulmasta. IBAN-standardissa tilinumero on 34 merkkiä ja se koostuu kaksikirjaimisesta ISO-standardin mukaisesta maakoodista ja kaksinumeroisesta tarkastusluvusta. IBAN-standardin loppuosa sisältää tilinumeron, joka kertoo pankin, pankin konttorin ja asiakkaan tilin. (Helppi, Paloheimo 2005, 95-96)

SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications) on pankkien 1970-luvulla perustama tietoliikenneverkko. SWIFT on korvannut perinteiset välineet pankkien välisessä tiedonsiirrossa. Kyseinen tietoliikenneverkko on lisännyt ulkomaan maksuliikenteen tiedonvälityksen turvallisuutta ja nopeutta. Myös

väärinkäytösten riskit on saatu minimoitua SWIFT:n avulla. Esimerkiksi suuri osa maksumääräyksistä välitetään SWIFT-järjestelmän kautta. Kaikilla SWIFT:n jäsenillä on oma koodi, jonka perusteella maksut suunnataan pankista toiseen. (Helppi, Paloheimo 2005, 94-95)

3 ULKOMAAAN RAHALIIKENTEEN RISKIT

Kaupankäynti eri maiden välillä epävarmassa maailmassa asettaa vaatimuksia riskien ja niiden hallinnan suhteen. Vasta kun riskit on tunnistettu, niihin voidaan varautua parhaalla mahdollisella tavalla. (Danske Bank a)

Kaupankäyntiin eri maiden välillä liittyy monia riskejä. Riskit voivat liittyä valmistukseen, tuotteisiin, toimituksiin tai rahaliikenteeseen. Tämä tutkimus keskittyy rahaliikennettä eli maksuja koskeviin riskeihin. Ulkomaan rahaliikenteeseen vaikuttavia riskejä ovat ainakin poliittiset riskit, valuutta- ja luottoriskit.

Ulkomaankaupan riskit voivat olla pitkä- tai lyhytaikaisia. Vasta kun riskitekijät on tunnistettu, voidaan tutkia yrityksen riskipolitiikkaa. Riskipolitiikka määrittelee yrityksen riskinottohalukkuuden, sietokyvyn rajat sekä päätösvaltuudet. (Finnvera b)

Ulkomaan rahaliikenteen riskeihin, eli finanssiriskeihin vaikuttaa myös markkinatekijät. Toki on huomioitava, että markkinatekijät vaihtelevat riippuen liiketoiminnan tyylistä. Finanssirismit lisääntyvät myös kausivaihtelujen mukaan. Myös yleisten maailmanmarkkinahintojen muutokset voivat aiheuttaa riskitilanteita yrityksen rahaliikenteelle. (Danske Bank b)

Yritys X harjoittaa konsultointia sekä suomalaisille että ulkomaisille kansainvälisillä markkinoilla toimiville yrityksille. Vaikka yritys X myy palvelua, ei tuotetta, sitä koskevat yhtä lailla niin kansainvälisen kaupan säännökset, tavat ja riskit. Kun yrityksellä X on asiakkaita ympäri maailmaa, riskien mahdollisuus kaupankäynnissä korostuu. Yrityksen tulee ottaa huomioon myös se, että kun kaupankäynnin toisena osapuolena on yrityksiä eri maanosista, myös kaupankäyntikulttuurit tuovat eroavaisuuksia.

3.1 Poliittiset riskit

Poliittinen riski tunnetaan myös nimellä maariski. Poliittisten riskien mahdollisuus tulee huomioida silloin, kun vientiyrityksen kauppakumppanina on läntisten teollisuusmaiden ulkopuolella olevat yritykset. Poliittisella riskillä aiheutuvat erilaiset tapahtumien johdosta. Näitä tapahtumia voivat olla esimerkiksi sodat, luonnonkatastrofit, maan viranomaisten toimet tai kansainvälisten yhteisöjen, kuten Euroopan Unionin päätökset, jotka koskevat kaupankäyntiä. Se, kuinka todennäköistä poliittisen riskin toteutuminen on, koostuu monesta tekijästä. Vaikuttavia tekijöitä ovat ainakin maan taloudellinen tila, velkaantumisaste, luottokelpoisuus, lainojen takaisinmaksukyky sekä pääsy rahoitusmarkkinoille. (Helppi Paloheimo, 2005, 42)

Poliittisten riskien mahdollisuus on kasvanut aina 1990-luvulta lähtien, sillä kaupankäynnin luonne on ollut murroksessa. Nykyään yhä enenevässä määrin yritykset pyrkivät maiden rajat ylittävään kaupankäyntiin, joten myös kulttuuriset mitasuhteet ovat suuressa roolissa maariskien ennustettavuudessa. Tutkimukset ovat myös osoittaneet, että demokratialla on vaikutusta maariskien toteutumisessa. Toisin sanoen demokraattisissa maissa poliittisten riskien uhka on pienempi. (Shostya, Banai 2017, 351-352)

Käytännössä poliittiset riskit perustuvat kohdemaan poliittisen järjestelmän mahdollisiin muutoksiin. Nämä muutokset vaikeuttavat ulkomaisten yritysten toimintaa kyseisessä maassa. Kun poliittinen riski on alhainen, maa houkuttelee ulkomaisia toimijoita. Vientimaiden määrä ja luonne vaikuttaa kyseisen riskin suuruuteen. Jos yrityksen vienti on keskittynyt yhteen maahan, poliittisen riskin vaikutukset ovat suuremmat kuin tilanteessa, jossa vienti on hajautettu eri maihin. On kuitenkin huomioitava, että yritykset eivät aina voi valita kauppakumppaneita markkinoilla, jotka ovat kansainvälisesti erittäin kilpaillut. (Kananen 2009, 17-18)

3.1.1 Poliittiset riskit viime vuosina

Ulkomaankaupassa on viime vuosina ollut poliittisten riskien uhka, jotka ovat vaikuttaneet suomalaisten yritysten kansainväliseen kauppatilanteeseen. Suomi ja Euroopan unioni kohtaavat toisinaan poliittisia muutostekijöitä. Yhdysvaltojen ja Kiinan välinen kauppasota ja kilpailu aiheuttaa poliittisen riskin, sillä voimatasapaino järkkyy ja kansainvälisestä yhteistyöstä tulee vaikeampaa. Lisäksi ilmastonmuutos ja kilpailu luonnonvaroista luovat epävakautta maailmanlaajuisesti ja kasvattavat alueellisten konfliktien riskiä. (Valtioneuvoston Kanslia)

Myös jatkuva teknologian kehittyminen muuttaa globaaleja valtasuhteita. Iso-Britannian ero Euroopan unionista muuttaa kaupankäynnin luonnetta kyseisen maan kanssa. Nämä kaikki tulee ottaa huomioon, kun pohditaan kansainväliseen kaupankäyntiin vaikuttavia poliittisia riskitekijöitä. (Valtioneuvoston kanslia)

3.1.2 Maaluokitukset

Erytysrahoitusyhtiö Finnvera antaa luottoluokituksia maille. Näiden luokitusten perusteella voidaan arvioida poliittisen riskin suuruutta. (Helppi, Paloheimo 2005, 44)

Maaluokitukset eri maihin jaetaan maapolitiikan ja maaluokan mukaan. Maapolitiikka määrittelee sen, kohdistuuko tiettyyn maahan rajoituksia tai onko maan politiikka joustava, rajoittava vai maakohtaisesti määritelty. Maaluokka määrittelee sen, millainen maksukyky kyseisellä maalla on. Maaluokat jaetaan kehittyneestä taloudesta ja erinomaisesta maksukyvyistä aina erittäin heikkoon maksukykyyn. Yhteensä luokkia on kahdeksan. (Finnvera c)

Suomen suurimmat kauppakumppanit viennin osalta olivat vuonna 2019 Saksa, Ruotsi, Yhdysvallat, Alankomaat, Venäjä ja Kiina (Tilastokeskus 2021). Näiden maiden maaluokitukset ovat suurilta osin samanlaiset, mutta erojakin löytyy. Myös yrityksen X yleisimmät ulkomaiset asiakkaat ovat osittain samoista maista, kuin Suomen suurimmat kauppakumppanit. Maaluokitukset kertovatkin aika paljon

maista ja siitä, minkälaiset kaupankäynnin säännökset maiden yritysten kanssa tulisi sopia.

Saksan, Ruotsin ja Alankomaiden maapolitiikkaan ei liity rajoituksia Finnveran maaluokituksen mukaan. Myöskään Yhdysvaltojen kanssa käytyyn kaupankäyntiin ei liity maakohtaisia rajoituksia. (Finnvera c)

Tämän mukaan edellä mainitut maat ovat kaikki luotettavia kauppakumppaneita, eikä maihin kohdistu minkäänlaisia poliittisia riskejä.

Finnveran maaluokituksen mukaan, esimerkiksi Venäjän maksukyky on kohtalainen. Luottovakuutusta, sekä pitkän tai keskipitkän maksuajan vientitakuita voidaan maalle myöntää, Euroopan unionin asettamien sanktioiden puitteissa. Venäjän maapolitiikka määritellään tapauskohtaisesti. (Finnvera c)

Venäjä on yksi Suomen tärkeimmistä kauppakumppaneista, joten Venäjälle kaupaa harjoittavilla yrityksillä tulee olla selkeä kuva Venäjän poliittisesta tilasta.

Työ- ja elinkeinoministeriö pyrkii tahollaan edistämään suomalaisten yritysten vientiä Venäjälle. Ministeriö seuraa jatkuvasti Venäjän markkinoita ja sen kehitystä myös lainsäädännön näkökulmasta. Ministeriön vastuulla on tukea suomalaisten yritysten suoria kauppasuhteita Venäjälle. (Työ- ja elinkeinoministeriö b)

Kiinan maapolitiikka on joustava ja maksukyky hyvä. Pidempiaikaisissa takuissa on otettava kuitenkin huomioon kaupan koko, vastapuoli, toimintaympäristö ja vakuudet (Finnvera c).

3.2 Valuuttariskit

Kun käydään ulkomaankauppaa, jossa ostajalla ja myyjällä on eri valuutta, valuuttariskin mahdollisuus astuu esiin, sillä valuuttakurssien vaihtelua on vaikea ennustaa. Toisin sanoen yritys, jolla on saatavia maksuja ulkomaan valuutassa, altistuu valuuttariskille. Käytännössä altistuminen valuuttariskille tapahtuu niin, että yritys hinnoittelee tuotteensa toisessa valuutassa kuin yrityksen kotimaan valuutassa.

Hinnoittelun jälkeen valuuttakurssien suhde muuttuu, ennen varsinaista maksupäivää. (Helppi, Paloheimo 2005, 47)

Ulkomaankaupassa valuuttariski on oleellinen. Mikäli kauppavaluutaksi valitaan toisen osapuolen valuutta, siihen liittyy aina riski. Valuuttariski on läsnä molemmin puolisesti myös silloin, kun kauppavaluutta on kolmannen maan valuutta. Kauppavaluuttana suositetaan yleisesti tunnettuja valuuttoja, kuten dollari, euro ja jeni. (Kananen 2009, 9-10)

3.2.1 Valuuttakurssit

Valuuttariskin todennäköisyyteen ja suuruuteen olennaisesti vaikuttaa myös valuuttakurssin vaihtelut. Valuuttakurssien muutokset voivat aiheuttaa kurssikehityksen mukaan joko voittoa tai tappiota kaupankäynnissä. Esimerkkinä devalvaatio, joka tarkoittaa kauppahinnan pienentymistä kotimaan valuutassa. (Kananen 2009, 51)

Valuutoista suurimmat, eli euro ja dollari ovat vapaasti kelluvia valuuttoja. Näiden arvo määräytyy pitkälti kysynnän ja tarjonnan mukaan. Pääosin kelluvia valuuttoja käytetään pitkälle kehittyneissä valtioissa. Kelluva valuutta nähdään tehokkaana, sillä valuutan arvo korjautuu automaattisesti markkinoiden perusteella. Kelluvien valuuttojen vastakohtana on kiinteän kurssin valuutat. Kiinteää kurssia käytetään enimmäkseen maissa, joissa talous on epävakaampaa. Kiinteä kurssi ei vaihtele päivittäin, niin kuin kelluvassa valuutassa. (Kananen 2009, 40-41)

3.2.2 Valuuttapositio

Valuuttariskin olennainen tekijä on valuuttapositio. Valuuttakurssien muutokset ja suuruus sekä kurssivaihtelujen vaatimat toimenpiteet perustuvat yrityksen valuutta-asemaan eli valuuttapositioon. Valuuttapositio muodostuu yrityksen valuuttamääräisten saatavien ja velkojen erotuksesta. Yrityksen valuuttapositio tulee laskea erikseen jokaiselle valuutalle ja ajankohdalle ja sen perusteella arvioidaan kurssiriski. (Melin 2011, 138)

3.2.3 Valuuttariskien vaikutukset

Jos valuuttariskiä ei suojata millään tavalla, riski jää avoimeksi. Tällöin yritys ottaa täyden vastuun valuuttakurssimuutoksista ja hyväksyy sen, että yrityksen tulos saattaa kääntyä negatiiviseksi jopa yhden yön aikana. Vaikka yrityksen kannalta valuuttakurssien vaihtelu voi toisinaan olla suotuisaa, kurssien suunta selviää usein vasta liian myöhäisessä vaiheessa. Tällöin valuuttakurssin vaihtelusta koituu yritykselle ongelmia (Nordea b 2020).

3.3 Luottoriski

Luottoriski tunnetaan monilla eri nimillä. Näitä ovat esimerkiksi kaupallinen riski, ostajariski ja yritysrisiki. Luottoriski saattaa toteutua yleensä toimituksen jälkeen. Tämä tapahtuu, jos ostaja on maksukyvytön, maksuhaluton tai ostaja ei halua noudattaa sopimuksen ehtojen mukaisia velvoitteita (Helppi, Paloheimo 2005, 45).

Koska luottoriskin mahdollisuus pohjautuu pitkälti kaupan toisesta osapuolesta, riskiä kutsutaan myös nimellä asiakasriski. Luottoriski liittyy kaikenlaiseen kaupankäyntiin, jossa käytetään muuta maksutapaa kuin käteistä. On tärkeää arvioida asiakkaan maksukyky. Ulkomaankaupassa luottotietojen saanti on hankalampaa kuin kotimaankaupassa ja myös kohdemaasta riippuen saatujen luottotietojen luotettavuus ei ole taattu. On kuitenkin muistettava, etteivät asiakkaan puhtaat luottotiedot suoranaisesti poista luottoriskiä. Luottotiedot perustuvat menneeseen tietoon, eivätkä ne takaa tulevaa maksukykyä. (Kananen 2009, 12)

Tietopalvelun tarjoaja Asiakastieto Oy antaa yrityksille luottoluokituksia. Luottoluokitus sisältää kattavat tiedot yrityksestä ja sen taustoista. Yrityksen tietojen mukaan yritykselle lasketaan luottoluokitus. Se ennustaa esimerkiksi mahdollisia maksuhäiriöitä tai konkurssseja. Luottoluokitus mahdollistaa sen, että yritys pystyy selvittämään tietoja asiakkaistaan ja varmistamaan omia maksusaataviaan. (Suomen Asiakastieto Oy)

Vuonna 2015, kasvanut luottoriski ulkomaankaupassa aiheutti lumipalloefektin ja muutoksia Itä-Euroopan toimitusketjuissa. Tämä tarkoitti sitä, että noin 30% yrityksistä maksoi omalle toimittajalleen myöhässä, koska sai maksun asiakkaalta myöhässä. Tämä ajoi monet yritykset tilanteeseen, jossa liiketoiminnan kasvu pysähtyi. (PR Newswire 2016)

4 KANSAINVÄLISEN KAUPAN RISKIENHALLINTA

Käsitteenä riskienhallinta sisältää neljä osa-aluetta, jotka ovat riskien tunnistaminen ja analysointi, toimenpiteet riskeiltä suojautumiseksi, riskien hallinnan organisointi ja riskien seuranta, valvonta ja riskeihin reagointi. Ulkomaankauppaa harjoittavan yrityksen riskienhallintaan kuuluu oleellisesti kaupankäynnin vastapuolen analysointi. Ostajan maksukyky tulee varmistaa, mielellään jo ennen kauppaa koskevia neuvotteluja. Kun myyjä tietää ajoissa millaisia riskejä kauppaan liittyy, on riskit ja niiden suojausvaihtoehdot helpompi huomioida kaupankäynnin alussa. (Helppi, Paloheimo 2005, 27-29)

Nyt kun kansainvälisen kaupan rahaliikenteen riskit ovat tunnistettu ja avattu, voidaan tutkia keinoja, joilla yllä mainittuja riskejä voidaan hallita. Keinojen lisäksi perehdytään siihen, miten pankit ja niiden toiminta vaikuttavat riskienhallintaan.

4.1 Riskienhallintakeinot

Kansainvälisessä kaupassa erilaisia riskejä voidaan hallita niin, etteivät kauppasopimukset jätä tulkinnan varaa kummallekaan osapuolelle (Kananen 2009, 18-19). Käytännön keinoja rahaliikenteen riskienhallintaan ovat esimerkiksi asiakas- ja maalimiittien käyttöönotto, kauppasopimuslausekkeiden käyttäminen ja erilaiset suositukset maksutapoihin ja suojausinstrumentteihin (Finnvera b).

4.1.1 Valuuttariskin hallinta

Ulkomaiselta valuutalta ja valuuttariskiltä suojautuminen on erittäin tärkeää kansainvälisille yrityksille. Yritysten tulee pyrkiä poistamaan riski pitkällä aikavälillä ja suojata sijoittajia kurssin heikentymiseltä. Jotta riskin pienentäminen tai poistaminen on mahdollista, tulee ensin selvittää, minkälainen valuuttariski yrityksen uhkana on. Valuuttariskit voidaan jakaa liiketoiminnallisiin, taloudellisiin ja translaattioriskeihin. Esimerkiksi tietyn maan heikkenevä valuutta vaikuttaa yrityksen kasvavirtaan ja tulokseen. (Sudacevschi 2017, 744-745)

Valuuttakurssit muuttuvat ja muutoksia vastaan voidaan varautua käyttämällä erilaisia hallintakeinoja. Pitkä maksuaika lisää valuuttariskiä tilanteissa, joissa kaupan valuuttana ei käytetä euroa. Vientikaupassa valuuttariski voidaan välttää ennakkomaksulla tai mahdollisimman lyhyellä maksuajalla. On kuitenkin huomioitava, että ennakkomaksu sisältää myös omat riskinsä. (Kananen 2009, 14)

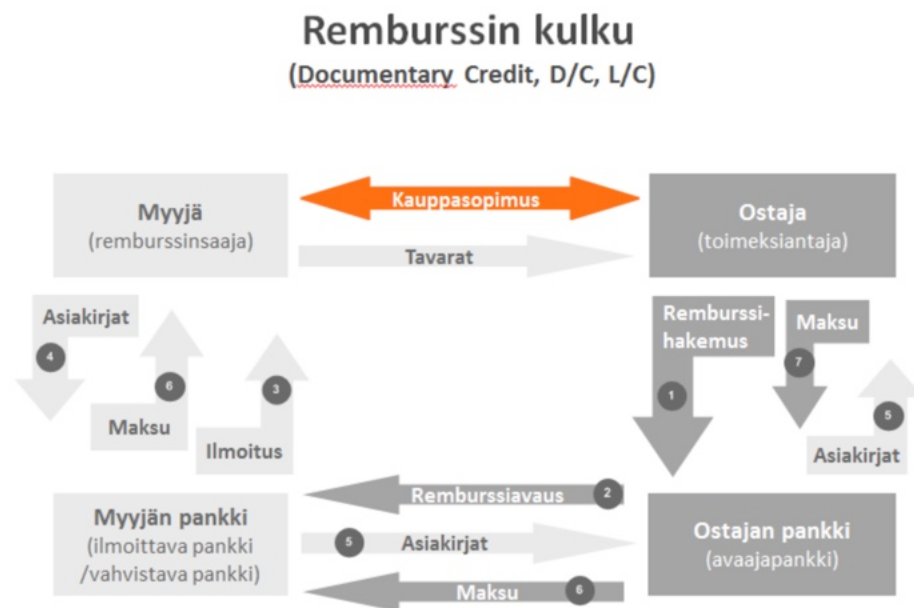
Kuten aikaisemmin yllä mainittiin, silloin kun yrityksen ulkomaankauppa on jatkuvaa, yrityksellä on mahdollisuus perustaa valuuttamääräinen maksuliiketili. Valuuttatili on tarpeellinen silloin, kun yritys käy jatkuvasti kauppaa muulla, kuin eurovaluutalla. Valuuttatilille voidaan ohjata kaikki ulkomailta tulevat valuuttamääräiset suoritukset. Kyseinen valuuttatili mahdollistaa sen, että yritys voi käyttää haluamaansa valuttaa ja suojautua valuuttakurssiriskeiltä. (Osuuspankki c)

Valuuttakurssin hallintakeinot jaetaan yleensä ulkoisiin ja sisäisiin keinoihin. Ulkoiset keinot ovat pääosin pankin suojausinstrumentteja. Sisäisiä hallintakeinoja on ainakin sopimusvaluutan valinta, valuuttaklausuuli ja maksurytmin säätely. Sopimusvaluutan valinnassa kaupan osapuolten välillä sovitaan laskutusvaluutta. Suomalaisille yrityksille varmin keino kurssiriskin minimoimiseksi on sopia valuutaksi euro. Valuuttaklausuulin käytössä sovitaan kaupan toisen osapuolen kanssa maksun suorittamisesta tietyllä kurssitasolla. Maksurytmin säätelyllä yritys voi ennakoida valuutan vahvistumista ja heikentymistä. Säätelyn avulla yritys määrittelee omat velat ja saavat sopimaan yhteen ennakoitujen valuutan muutosten kanssa. (Melin 2011, 138-139)

4.1.2 Luottoriskiltä suojautuminen

Luottoriskin hallinta edellyttää asiakasriskin arviointia. Varma tapa varmistua asiakkaan maksukyvyystä on pyytää asiakasta avaamaan remburssi. Remburssin avaaminen osoittaa, onko asiakas maksu- tai luottokyykyinen, koska remburssissa on aina mukana myös pankki, joka sitoutuu myös itse maksuun. Tämä riskienhallinta-

keino ei kuitenkaan aina toimi, sillä joissain maissa remburssin käyttö ei ole mahdollista. Remburssin lisäksi myös ennakkomaksu pienentää luottoriskin mahdollisuutta. (Kananen 2009, 19)

Kuvio 3. Remburssin peruseriaate. (Logistiikan maailma c 2021)

Kuvio 3 avaa remburssin toimintaperiaatetta ja etenkin sitä, miten tärkeä rooli pankilla on kyseisen maksutavan suorituksessa. Remburssissa sekä myyjän että ostajan pankki ovat maksun suorittamisen keskiössä. Tämän on myös syy siihen, että remburssi on luotettava maksutapa, sillä pankki käsittelee asiakirjat ja maksut ja välittää ne kaupankäynnin toisen osapuolen pankille. (Logistiikan maailma c 2021)

Monet yritykset käyttävät luottoriskin hallintaan kauppaluoton vakuutusta. Toisin sanoen yritys saa rahansa vakuutuksen avulla, vaikka ostaja ei maksua suorita. Luottoriskin vakuutus lisää myös vientiyrityksen taloudellista asemaa, sillä kyseistä

vakuutusta voidaan käyttää myös työkaluna myynnissä. Kun maksun saanti on varmistettu, yritys voi tarjota ostajalle paremmat ehdot kaupankäyntiin. Vuonna 2012 yli puolet eurooppalaisista yrityksistä käytti luottoriskiltä suojaavaa vakuutusta. (Braun 2012)

Luottoriski voidaan käsittää yhtenä suurimmista riskeistä, sillä se on läsnä kaikentyyppisessä kaupankäynnissä. Tavoite luottoriskin hallintaan on ylläpitää liiketoiminnan jatkuvuutta ja tehokkuutta. Yrityksen pankki yleensä hoitaa luottoriskin hallinnan yrityksen periaatteiden mukaan ja aktiivisesti pyrkii hallitsemaan ja vähentämään riskiä. Usein suurissa yrityksissä luottoriskin valvonta tapahtuu kokonaan omassa yksikössä. Yksikkö toimii etulinjassa riskin puolustamisessa ja analysoi hallintamenetelmiä. (Spuchlakova, Valaskova, Adamko 2015, 675-676)

Luottoriskin valvonta ja hallinta jaetaan kahteen osaan, asiakkaan luottoriskitason valvontaan sekä luoton ja pankin luottoriskitason valvontaan. Luottoriskin valvonta asiakastasolla sisältää sopimusehtojen täyttämisen ja asiakkaan, eli yrityksen, taloudellisen sekä makrotaloudellisen tilanteen. Jotta voidaan huomata muutokset maksukyvyssä, pankit tarkkailevat esimerkiksi yrityksen liikevaihtoa, yleistä takaisinmaksukykyä, kannattavuutta ja maksuvalmiutta. Kun valvotaan luottoriskiä luoton ja pankin tasolla, on varmistettava, että pankin asettamat rajat minimoivat riskin ja maksimoivat tuloksen. (Spuchlakova, Valaskova, Adamko 2015, 678-679)

4.1.3 Poliittisten riskien vähentäminen

Poliittisten riskien hallinta on hyvin laajaa ja moninaista. Kun kansainvälinen epävarmuus kasvaa, EU:n merkitys niin Suomelle kuin suomalaisille yrityksille korostuu. Euroopan Unioni on suomen tärkein viiteryhmä, markkina-alueena ja kansainvälisenä kanavana, vaikka Kiinan vuoksi Euroopan kansainvälinen asema heikkenisi. Tulevaisuudessa transatlanttiset suhteet ajautuvat murrokseen ja Euroopan Unionista tulee Suomelle myös merkittävä turvallisuuspoliittinen yhteisö. Tällöin

Suomella on tuki ja turva isosta yhteisöstä ja poliittisten riskien hallinta ja niiltä suojautuminen on voimakkaampaa. (Valtioneuvoston Kanslia)

Tietyn maan tai alueen poliittiset muutokset vaikuttavat yrityksen taloudelliseen tilanteeseen korkean poliittisen riskin alueella. Yleisesti ottaen kuitenkin poliittinen ympäristö, kuten demokraattinen instituutio edesauttavat taloudellista hyvinvointia ja edistävät vientikauppaa, joka osaltaan vähentää poliittisten muuttujien vaikutusta. (Tuncay 2018, 210-211)

4.1.4 Vakuudet

Varsinkin vientikaupassa, erilaiset vakuudet ovat suositeltuja. Yleisiä takuumahdollisuuksia ovat ainakin luottoriski- ja remburssitakuut. Suomessa vientitakuita myöntää ainakin Finnvera, joka pyrkii toiminnallaan turvaamaan suomalaisten yritysten kaupankäynnin kansainvälisillä markkinoilla.

Luottoriskitakuulla viejä vakuuttaa vientikauppansa luottotappioilta. Takuu kattaa ulkomaiselta ostajalta tulevan saatavan kaupallista riskiä. Takuu kattaa myös ostajan maasta aiheutuvaa poliittista riskiä, sillä takaajana tai luotonsaajana toimii valtio. Luottoriskitakuu voidaan myöntää yksittäiselle vientikaupalle tai jatkuvalla toimitukselle. Tällöin takuu myönnetään limiittinä. Takuu toimii sekä lyhyen että pitkän maksuajan vientikaupoissa. (Finnvera d)

Luottoriskin hallintaan tarkoitettuja suojausmekanismeja käyttää vain joka kolmas vientiyritys. Yritykset eivät välttämättä koe vakuuttamista tarpeelliseksi asiakkaan yrityskoon tai aikaisemman maksukyvyyn perusteella. (Finnvera b)

Toinen ulkomaankaupassa tunnettu takuu on remburssitakuu. Tätä käytetään erityisesti viennissä. Remburssitakuun tarkoitus on suojata pankkia vientiremburssiin liittyviltä poliittisilta riskeiltä, joihin remburssin osapuolet eivät voi vaikuttaa. Remburssitakuu suojaa pankkia esimerkiksi maksuvaluutan siirron rajoituksilta, velkojen vakauttamiselta ja tavaran takavarikoimiselta remburssin avaajapankin maassa. (Finnvera e)

4.2 Menetelmät riskin toteutuessa

Jos jokin kaupankäyntiin vaikuttava riski toteutuu, yrityksen on ryhdyttävä toimenpiteisiin. Yleisin ulkomaankaupan riski on, että kauppahinta jätetään maksamatta. Toimenpiteet valitaan sen mukaan, mikä on maksamatta jättämisen syy, ja onko maksulla ollut vakuutta. Vakuus voi olla esimerkiksi takaus, takuu tai vakuutus. (Helppi, Paloheimo 2005, 31-32)

Joskus myös perintätoimenpiteisiin turvautuminen on tarpeen, jolloin myös asiantuntijan apu on tarpeen. Suomalaisia yrityksiä auttavat Suomen suurlähetystö ja kaupalliset edustustot. Myös Business Finland auttaa suomalaisia yrityksiä maailmalla. Osa yrityksen riskienhallintaprosessia onkin perintäprosessi ja siitä huolehtiminen. On tärkeää, että toteutuneisiin riskeihin reagoidaan mahdollisimman nopeasti ja perintäprosessin määräaikoja noudatetaan. (Helppi, Paloheimo 2005, 32)

4.3 Pankin suojausinstrumentit

Pankit tarjoavat yrityksille erilaisia suojausinstrumentteja. Yleisimmät tuotteet valuuttariskin suojaukseen ovat erilaiset valuuttajohdannaiset, kuten valuuttatermiini, valuuttaoptio ja valuutanvaihtosopimus. Pankit tekevät paljon yhteistyötä yritysten kanssa, jotta yrityksille löytyy juuri sopiva suojausinstrumentti. (Melin 2011, 139)

Valuuttatermiini kiinnittää valuuttakurssin ja varmistaa ostettavien tai myytävien valuuttojen kurssin kiinnittämällä sen jo etukäteen. Tällöin valuutanvaihto tapahtuu sovitulla tavalla, sovittuna päivänä, sovittuun kurssiin. Valuuttaoptio puolestaan antaa yritykselle mahdollisuuden suojautua valuuttojen haitallisilta kurssiliikkeiltä. Samalla valuuttaoptio kuitenkin antaa yritykselle hyödyn positiivisista kurssimuutoksista. Käytännössä valuuttaoptio antaa mahdollisuuden, mutta ei velvoita ostamaan tai myymään haluttua valuuttaa ennalta sovittuun hintaan tiettyä ajankohtana. Valuutanvaihtosopimuksella yritys voi vaihtaa euromääräisen lainan valuuttalainaksi, mikäli yrityksellä on euromääräinen laina. Sopimus mahdollistaa

lainan valuuttapääoman vaihtamisen ja korkomaksujen ja lyhennysten kiinnittämisen. (Danske Bank b)

5 TUTKIMUSMENETELMÄ

Tämän tutkimuksen tutkimusongelma on, *Millaisin riskienhallintakeinoin yritys vaurautuu kansainvälisen rahaliikenteen riskeihin?* Tässä luvussa perehdytään tutkimusmenetelmiin ja siihen, miten tutkimusongelmaan pyritään saamaan vastaus.

Teoriassa perehdyttiin kolmeen keskeiseen teoria-alueeseen, jotka auttavat selvittämään tutkimusongelmaa. Yksi keskeisimmistä ulkomaan kaupan rahaliikenteen perusasioista, on maksutapoihin perehtyminen, ja oikean maksutavan valinta. Oikealla maksutavan valinnalla voidaan ehkäistä tiettyjen rahaliikenteen riskien syntymistä jo kaupankäynnin alussa. Poliittiset riskit, valuutta- ja luottoriskit ovat läsnä lähes jokaisessa tilanteessa, kun harjoitetaan kansainvälistä kauppaa. Nämä kaikki vaikuttavat kaupankäyntiin eri osa-alueilla, mutta riskin toteutuessa, niillä kaikilla on samanlainen vaikutus yritykseen. Teoriassa esiin nousi se, että yrityksen tärkeä valttikortti riskienhallintaan, on sekä asiakkaan että asiakkaan maan tunteminen.

Kuvio 4 vetää yhteen teoreettisen viitekehyksen, josta johdetaan myös tutkimuksen haastattelukysymykset. Teorian perusteella tehdyt haastattelukysymykset avataan tarkemmin myöhemmin.

Kuvio 4. Teoreettinen viitekehys.

5.1 Tutkimusmenetelmän valinta

Kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa tiedonkeruumenetelmänä käytetään yleensä kyselylomaketta. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkitaan, miten voimassa oleva teoria toimii käytännössä ja minkälaista numeraalista tietoa tutkittavasta kohteesta saadaan. Tämä tutkimusmenetelmä selvittää millaisia määrällisiä tuloksia tutkittavasta aiheesta saadaan. (Kananen 2010, 74-75)

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ei välttämättä pyri löytämään totuutta, vaan tutkimuksen keskiössä ovat käsitykset ja kokemukset. Tutkimuksessa haastateltujen ihmisten kokemusten ja käsitysten avulla voidaan tehdä tulkintoja tutkimusongelmasta. (Vilka 2005, 97-98)

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusongelmaan pyritään saamaan vastaus käsittelemällä lukuja ja numeroita, sekä niiden välisiä suhteita ja eroja. Näiden numeroiden perusteella kvantitatiivista tutkimuksen tulosta voidaan yleistää. Määrällisessä tutkimuksessa kohderyhmä on yleensä suuri. Toisin kuin määrällisessä

tutkimuksessa, laadullisessa tutkimuksessa kohderyhmänä voi olla vain muutama ihminen. Suuren kohderyhmän tulosten perusteella yleistämistä voidaan käyttää määrällisessä tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa muutaman ihmisen vastusten perusteella yleistämistä ei voida tehdä. (Kananen 2010, 37-39)

Tässä tutkimuksessa käytetään kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Tutkimuksen tarkoitus ei ole määrällisesti todistaa, mikä riskeistä on suurin tai riskienhallintakeinoista parhain. Tutkimus ei myöskään pyri yleistämään, mitkä riskienhallintakeinot sopivat kaikille yrityksen X kaltaisille, kansainvälistä kauppaa harjoittaville yrityksille. Tutkimus keskittyy ainoastaan yritykseen X ja pyrkii selvittämään rahoituksen riskienhallintaa kyseisen yrityksen näkökulmasta. Tutkimus pyrkii selvittämään, millaisia käsityksiä ja näkökulmia asiantuntijoilla on riskeistä ja niiden hallinnasta.

5.2 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on yksi yleisimmistä kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmistä. Teemahaastattelussa keskeiset teemat valitaan niin, että ne koostuvat tutkimuksen keskeisestä ilmiöstä. Teemahaastattelussa on tärkeää, että kaikki kysymykset tuo keskeisen asian osa-alueet mukaan. (Kananen 2010, 55)

Teemahaastattelussa käytetään tutkimusongelman keskeisiä aiheita. Aiheet valitaan sen mukaan, kuinka välttämättömiä ne ovat, jotta tutkimusongelmaan voidaan vastata. (Vilka 2005, 101)

5.3 Haastattelun toteuttaminen

Haastattelut suoritetaan yksilöhaastatteluina. Haastattelut toteutetaan huhtikuun aikana joko puhelimitse tai videopalaverin välityksellä. Pandemiasta johtuen haastattelut suoritetaan etänä, jotta kontaktit voidaan minimoida.

Kaikkien asiantuntijoiden haastattelut äänitetään, jotta litterointi jälkikäteen onnistuu. Litterointi on äänitteiden ja tallenteiden kirjoittamista kirjalliseen muotoon. Tutkimuksessa litterointi tapahtuu propositiotason litterointina. Propositiotason litteroinnissa kirjataan haastattelun sanoma ja ydinsisältö ylös. Tällöin esimerkiksi äänenpainot ja murteet jätetään pois. (Kananen 2010, 58-59)

Haastattelujen jälkeen vastaukset analysoidaan. Kuten yllä on mainittu, vastauksista ei pyritä löytämään yhtä oikeaa riskienhallintakeinoja. Haastattelujen vastauksia analysoidaan niin keskenään, mutta myös niitä verrataan teoriaan.

5.4 Haastateltavien valinta

Tutkimuksessa haastatellaan viittä asiantuntijaa eri aloilta. Haastateltavat on valittu tutkimuksen aiheen perusteella. Asiantuntijoista kaksi toimivat pankkisektorilta ja antavatkin haastattelussa pankin näkökulman rahaliikenteen riskeihin ja niiden hallintaan. Koska kansainvälisen kaupan rahaliikenteessä on sekä ostajan ja myyjän pankilla suuri rooli, on tärkeää saada tutkimuksessa myös tämä näkökulma. Pankin kaksi toimihenkilöä ovat valittu tutkimukseen sen perusteella, miten heidän tietotaitonsa edesauttaa tutkimusongelmaan vastaamista.

Muut asiantuntijat antavat haastattelun yrityksen kaupankäynnin näkökulmasta ja siitä, millaisia riskejä ja riskienhallintakeinoja omassa kaupankäynnissä on havaittu. Tutkimusjoukkoon on valittu haastateltavat niin, että haastateltavien näkökulmat sekä kokemukset kohtaavat ja tukevat yrityksen X liiketoiminnan kanssa. Tällöin tutkimuksesta saadaan kaikki hyöty irti ja uudet, yritykselle X mahdolliset riskienhallintakeinot nousevat esiin.

5.5 Haastattelurunko

Tähän tutkimukseen teemahaastattelu valikoitui sen takia, että tutkimusongelmaa selvitettäessä, tulee keskittyä kolmeen pääkohtaan. Nämä ovat myös teorian kolme keskeistä osa-aluetta.

Haastattelukysymyksissä (liite 1) on kolme teemaa, jotka on johdettu tutkimuksen teoriasta. Ensimmäinen teema käsittelee asiantuntijoiden yleisiä kokemuksia ulkomaankaupan rahaliikenteestä. Teoriaa myötäillen, haastattelussa käydään läpi myös ulkomaankaupan maksutavat ja niiden määräytyminen.

Toisessa teema-alueessa käydään läpi asiantuntijoiden käsityksiä ja kokemuksia poliittisista, luotto- ja valuuttariskeistä. Tässä osiossa nostetaan esille myös ajan-kohtaiset ulkomaankauppaan vaikuttavat riskit, kuten esimerkiksi Brexit, sekä tuodaan kaupankäyntivaluutan merkitystä esille.

Viimeisessä teema-alueessa käydään läpi riskienhallintakeinoja kolmelle tutkimuksen keskeiselle riskille. Haastattelussa pyritään selvittämään, miten tutkimuksessa esiin nostettuja riskejä voidaan ennalta ehkäistä.

5.6 Tutkimuksen luotettavuus

Haastattelujen tavoitteena on saada asiantuntijoiden näkökulmaa tutkimuksen aiheesta ja verrata sitä teoriaan. Laadullinen tutkimus on luotettava silloin, kun tutkimuksen kohde ja tulkittu materiaali ovat yhteensopivia. Tällöin teoriaan ei ole vaikuttanut epäolennaiset tekijät. (Vilkkä 2005, 158)

Luotettavuuden tarkastelu laadullisessa tutkimuksessa on monimutkaisempaa kuin määrällisessä, koska laadullisessa tutkimuksessa ihmisten kokemukset ja ajatukset ovat suuressa keskiössä. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteereitä ovat arvioitavuus, tulkinnan ristiriidattomuus, tutkitun luotettavuus ja saturaatio. (Kananen 2010, 68-71)

Myös reliabiliteetti ja validiteetti tarkastelevat tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen reliabiliteetti perustuu siihen, että mikäli tutkimus tehtäisiin uudestaan, olisivatko tutkimuksen tulokset samanlaiset. Validiteetti puolestaan tarkoittaa oikeiden ja validien asioiden tutkimista. (Kananen 2010, 69)

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa käsitellään tutkimuksen haastattelujen tuloksia. Luvussa nostetaan esiin tärkeimpiä näkökulmia haastattelun kysymyksiin. Haastattelujen vastauksissa tuodaan esiin myös muutamia haastateltavien suoria lainauksia.

Asiantuntija A on toimitusjohtaja yrityksessä X, joka tarjoaa konsultointipalveluja. Asiakkaina yrityksellä X on niin kotimaiset kuin kansainväliset yritykset.

Asiantuntija B on toimitusjohtajana asiantuntijaorganisaatiossa, joka harjoittaa franchising-toimintaa. B keskittyy pankki- ja rahoituskustannusten analysointiin. Haastattelussa B tuo omaa näkökulmaansa rahaliikenteen riskeihin.

Asiantuntija C:llä on maahantuontiyritys, joka tuo asusteita Euroopan maista, etenkin Italiasta. Hän kertoo oman näkemyksensä kaupankäynnin rahaliikenteen haasteista ja etenkin euroalueen sisällä käydyn kaupan eduista.

Asiantuntija D on Suomessa toimivan pankin toimihenkilö, jonka osaamisaluetta on pk-yritysten valuutanvaihto ja valuuttariskien hallinta. D tuo haastattelussa esiin riskienhallintakeinoja ja suojautumistapoja pankin näkökulmasta.

Asiantuntija E on pankin ulkomaankaupan asiantuntija. E kertoo, mitä yritysten tulisi ottaa huomioon kansainvälisen kaupan rahaliikenteessä.

6.1 Teema 1: Rahaliikenne

Millaista on kansainvälisen kaupan rahaliikenne yrityksen näkökulmasta?

Asiantuntija A:n yrityksessä rahaliikenne on perustunut ostoihin ja myynteihin. Rahaliikenne on tapahtunut pääsääntöisesti EU:n alueella, jolloin valuuttana on käytetty pääsääntöisesti euroa. Kaupankäyntivaluuttana on käytetty myös Yhdysvaltain dollareita, Ruotsin kruunuja Tsekin korunoissa. Rahaliikenne on ollut säännöllisesti toistuvaa tiettyjen asiakkaiden kanssa. Myös yksittäisiä laskutuksia ulkomaisiin yrityksiin on A:n mukaan tapahtunut.

Asiantuntija B kertoo, että hänen yrityksensä liiketoiminnassa ja rahaliikenteessä toisena osapuolena on kansainvälisiä yrityksiä, jotka tekevät sekä vienti- että tuontitoimintaa. Rahaliikennettä on ollut B:n mukaan ympäri maailmaa, myös eri valuutoissa.

Asiantuntija C:n yritys puolestaan maahantuo asusteista. Yritys on harjoittanut maahantuontia aikaisemmin myös Iso-Britanniasta, mutta nykyisin maahantuonti tapahtuu Italiasta. Yrityksen rahaliikenne kaupankäynnin toisen osapuolen kanssa on säännöllistä. Ostoja ulkomailta tapahtuu keskimäärin kerran kuukaudessa.

Mitkä ovat ulkomaan rahaliikenteen yleisimmät maksutavat?

A:n mukaan kyseisen yrityksen maksu on tapahtunut tilisiirtoina, joista voidaan puhua myös termillä maksumääräys. Tilisiirto on ollut sopiva maksutapa molemmille kaupan osapuolille. A nostaakin esille sen, että koska yritys X myy palvelua tuotteen sijasta, remburssi tai muu vastaava maksutapa ei ole niin validi. B kertoo, että ennakkomaksu on paljon käytetty maksutapa. C puolestaan käyttää myös maksutapana tilisiirtoa.

”EU:n sisällähän maksuliikenne on helppoa.” (A)

Asiantuntija D arvioi, että etenkin EU:n alueella tilisiirto on yleisin ja kätevin vaihtoehto kaupankäynnin maksutavaksi. Myös EU:n ulkopuolella oleviin maihin käytetään ulkomaan maksumääräystä. D kokee, että esimerkiksi remburssia käytetään maksutapana silloin, kun ei voida luottaa siihen, että kaupankäynti täysin toteutuu tai toisen osapuolen maa on täysin tuntematon ja epävarma.

”Kun ollaan myymässä vähemmän tunnettuun maahan ja ei tunneta vastapuolta, remburssi on hyvä maksutapa varsinkin, jos kaupan koko on huomattava” (D)

E nostaa esiin remburssin, jota käytetään erityisesti, kun tehdään kauppaa esimerkiksi Aasian maihin, varsinkin Kiinaan. E:n mukaan remburssia käytetään usein maksutapana, kun kaupan koko on suuri. Remburssia ei kuitenkaan käytetä EU:n

sisäisissä kaupoissa. E arvioi tämän johtuvan siitä, että remburssi on maksutapana työläs ja kömpelö, ja EU:n sisällä tavara kulkee nopeammin. Toisena yleisenä maksutapana E tuo esiin ennakkomaksun, joka antaa sitoumuksen kaupasta. Myös kauppasopimuksen mukainen tilisiirto, eli maksumääräys on yksi käytetty maksutapa E:n mukaan. Maksumääräyksellä ei kuitenkaan ole takaajaa, joten kaupan osapuolilla tulisi olla luottamus toisiaan kohtaan.

Yksikään haastateltavista ei kerro käyttävänsä ulkomaan shekkiä tai ulkomaan perittävää maksutapana omassa kaupankäynnissään.

Millä perusteilla maksutapa valitaan?

A ja C kertovat, että maksutapa on yleensä valittu yhteisymmärryksessä kaupan toisen osapuolen kanssa. E nostaa maksutavan valinnassa kaupan koon, toisen osapuolen tuntemisen, kohdemaan merkityksellisiksi tekijöiksi. Maksutapaan vaikuttaa ehdottomasti E:n mukaan se onko kauppakumppani uusi vai onko osapuolet tehneet kauppaa aikaisemmin. Myös maksuehdot määrittelevät E:n mukaan maksutavan määräytymistä. Esimerkkinä E nostaa remburssin, jonka käyttö saateetaan jo maksuehdoissa todeta käytettäväksi.

6.2 Teema 2: Rahaliikenteen riskit

Oletko kohdannut poliittisia, luotto- tai valuuttariskejä?

A ei ole tehnyt kauppaa maihin, joissa poliittinen riski olisi läsnä. A nostaa myös esille sen, että koska yritys on käynyt kauppaa pääosin EU:n alueella, on poliittinen riski silloin pienempi. A kertoo, että luottoriskejä ei ole yrityksen toiminnassa juuri kohdannut. Syynä on se, ettei A ole harjoittanut kaupankäyntiä täysin tuntemattoman asiakkaan kanssa. Valuuttariskeihin liittyen A kertoo, laskutus muussa kuin euron valuutassa, kuten Ruotsin kruunussa, ei ole ollut kovin säännöllistä. Tällaisissa tilanteissa A on ottanut tietoisesti riskin valuuttakurssien vaihtelusta. Tämänhetkisessä liiketoiminnassa valuuttariskiä ei A:n kohdalla ole.

B puolestaan nostaa esiin poliittisen riskin, jossa kaupan toisena osapuolena on ollut Venäjällä toimiva yritys. Tällöin poliittisen riskin ovat aiheuttaneet Venäjään kohdistetut pakotteet.

”On jouduttu vaihtamaan venäläisestä pankista asiakkaan yrityksen tilit kansainväliseen pankkiin, koska on ollut pelko siitä, että EU:n asettamilla Venäjän pakotteilla olisi vaikutuksia rahan liikkuvuuteen.” (B)

C kertoo, että on kohdannut poliittisia riskejä, kun kävi kauppaa Iso-Britanniassa olevan yrityksen kanssa silloin, kun Iso-Britannian kävi eroa Euroopan unionista. Tällöin muutoksesta aiheutuva epävarmuus on ollut riskitekijä C:n kaupankäynnille. C ei ole kohdannut luottoriskejä kaupankäynnissä, sillä ei ole halunnut ryhtyä kauppaan tuntemattoman osapuolen kanssa. Valuuttariskiä ei myöskään C ole kohdannut, sillä hänenkin yrityksensä rahaliikenne tapahtuu tällä hetkellä euroissa.

D nostaa tämänhetkisistä poliittisista riskeistä esille Venäjän tämänhetkisen tilanteen, joka vaikuttaa myös euron ja venäjän ruplan valuuttaparin kehitykseen ja aiheuttaa valuuttariskiä. Lisäksi D pohtii Brexitin ja Yhdysvaltojen presidentinvaalien vaikutuksia kaupankäyntiin. Valuuttariskeistä D nostaa esiin Venäjän ruplan lisäksi Turkin liiran tämänhetkisen valuutanarvon.

”Poliittiset riskit näkyvät valuuttariskin kautta.” (D)

E arvioi, että poliittisista riskeistä mahdolliset maihin asetetut pakotteiden ja sanktioiden tilanne on oltava yrityksellä tiedossa. Maat, joissa poliittinen riski on läsnä, ovat E:n mukaan ainakin Turkki ja Valko-Venäjä.

”Poliittinen riski on näissä maissa iso. Jos siellä maassa tapahtuu jotain, mennään esimerkiksi sotaan, niin mikä on se mahdollisuus saada rahat sieltä maasta pois.” (E)

E arvioi Covid-19 pandemian lisäävän luottoriskiä. Esimerkiksi aikaisemmin tuttu kauppakumppani ei pystykään pandemiasta johtuvan taloudellisen tilanteen takia maksamaan. E:n mukaan yritysten onkin arvioitava uudestaan kauppakumppanin luotettavuus.

Onko tämänhetkisten poliittisten riskien johdosta muokattu yritysten riskienhallintakeinoja?

B ja E nostavat molemmat esiin sen, että yrityksissä poliittisen riskin mahdollisuutta mietitään jatkuvasti. Esimerkiksi Brexit, sekä Iso-Britannian tilanne ylipääntään on myös yrityksille hankala. Myös Covid-19 pandemian aiheuttama epävarmuus yritystoiminnassa on lisännyt yritysten riskienhallintaa.

Myös E nostaa esille pandemian seuraukset ja vaikutukset, jotka ovat lisänneet yritysten tietoisuutta riskeistä. Nykyään tietoisuus siitä, mitä voi tapahtua ja mitä pitää tehdä, on E:n mukaan kasvanut.

Onko riskienhallintaan kiinnitetty enemmän huomiota?

A nostaa esille eräpäivän käsityksen erilaisuuden, joka saattaa aiheuttaa riskiä itessään, kun eräpäivä on kaupan osapuolten välillä ymmärretty eri tavalla. A kuitenkin kertoo, että koska tällaisessa tilanteessa kyseessä on ollut yrityksen tuntema asiakas, luotto maksun suorittamista kohtaan on tällöin säilynyt. Tämä nostaa esiin myös eri maiden välisiä kulttuurieroja, jotka vaikuttavat myös kaupankäyntiin.

”Jos tänä päivänä tulisi joku uusi asiakassuhde, mä katsoisin, niin kuin olen aikaisemminkin tehnyt, tarkemmin just valuuttaa ja missä maassa, mikä asiakas. Siinä tilanteessa sä otat jo alkuvaiheessa sen riskin, kun sä päätät lähteä yhteistyöhön.”

(A)

E tuo tässä esiin myös kaupankäyntiyrityksen vastuun ja merkityksen. Yrityksellä tulisi olla riskienhallintasuunnitelma ja tieto siitä, minkälaisen riskin yritykset ovat valmiita ottamaan.

Käykö yritys paljon kauppaa eri valuutassa? Mitä riskejä tästä aiheutuu?

A ja C ovat käyneet kauppaa muissa valuutoissa, kuin eurossa. A:lla kaupankäyntivaluutta on ollut myös Yhdysvaltain dollari, sekä Ruotsin kruunu. C on puolestaan käynyt kauppaa myös Englannin punnissa. Nykyisin sekä A ja C käyvät kauppaa ainoastaan euroissa. Nämä ovat molempien omia tietoisia päätöksiä pyrkiä helpottamaan sekä kaupankäyntiä että turvata valuuttariskiä.

”Loppupeleissä hävisin varmaan paljon siinä punnalla maksamisessa.” (C)

B kertoo, että yritys käy paljon kauppaa eri valuutassa, mutta nykyään valuuttakurssin vaihteluista johtuvia menetyksiä on opittu hallitsemaan.

”Suomi on tässä valuuttojen näkökulmasta kahden tulen välissä. Idässä on Venäjän rupla ja lännessä Ruotsin kruunu. Pohjoismaita ajatellen, Suomi on ainoa maa, jonka valuutta on euro.” (B)

D nostaa esiin myös sen, että kaupankäyminen eri valuutassa vaatii myös yritykseltä paljon tietoa ja ymmärtämistä ulkomaalaisen osapuolen kaupankäyntiperusteista. Tietämättömyys voi valuuttariskin lisäksi aiheuttaa yritykselle tappiota.

E pohtii, että vieraalla valuutalla tehdyssä kaupassa maksuehdot määrittelevät myös mahdollisen riskin. Myös maksuajalla on merkitys vieraan valuutan kaupassa, sillä pidempi maksuaika mahdollistaa myös suuremmat kurssivaihtelut.

Miten kaupankäyntivaluutta määräytyy?

B:n mukaan kaupankäyntivaluutta määräytyy myyjän ja ostajan yhteisen sopimuksen mukaan. B:n mukaan kuitenkin myyjä joutuu ehkä useammin taipumaan ja ottamaan valuuttariskin kannettavakseen. B huomauttaa, että esimerkiksi Kiinassa ja Aasiassa ylipäätään suositaan maksuvaluuttana Yhdysvaltojen dollaria.

”Varmaan maailman yleisin valuuttapari on euro-dollarikurssi.” (B)

”Monesti myyjä ei varmaan jätä kauppaa tekemättä sen takia, että joutuu ottamaan valuuttariskin kannettavaksi, vaan suostuu siihen, että kauppa tehdään jossain toisessa valuutassa.” (B)

D pohtii, että kaupankäyntivaluutta määräytyy pitkälti sen mukaan, että ostajan on helpompi ymmärtää ja havainnollistaa kaupan lopullinen hinta, kun se on ostajan omassa valuutassa. C, D ja E ovat samaa mieltä siitä, että joskus kauppa saattaa myös jäädä tekemättä, jos vierasta valuuttaa ei suostuta käyttämään.

”Välillä on vaan pakko käyttää vierasta valuuttaa, ja välillä se on jopa kannattavampaa.” (D)

Vaikuttaako maaluokitukset kaupankäyntiin?

A sanoo, että niin pitkään kuin kaupankäynti tapahtuu pääosin euroalueella, sekä valuuttariskin ja maariskin mahdollisuus on pieni. A haluaa kuitenkin nostaa esille sen, että EU:n alueella on riskejä, jotka kohdistuvat esimerkiksi Balkanin maihin. A nostaa maaluokituksien ohella esiin myös eri maiden käytännöt kaupankäyntitilanteissa. Esimerkiksi kaupankäyntikulttuuri ja sopimusten pitävyys ovat erilaisia ja vaikuttavat rahan liikkumiseen kaupankäynnin osapuolten välillä.

”Kyllä olisin melko varovainen, jos mun pitäisi sinne lähteä tekemään kauppaa, varsinkin näiden maiden valuutoissa.” (A)

Maaluokituksista B nostaa esiin sen, että onko yrityksillä tarpeeksi resursseja etsiä tietoa maaluokituksista.

”Suomalaiset yritykset ovat aika valveutuneita ulkomaankaupassa ja pyrkivät parhaansa mukaan hankkimaan tietoa, ettei ihan silmät kiinni myydä esimerkiksi kalista konetta ilman tietoa, tuleeko rahaa koskaan.” (B)

6.3 Teema 3: Rahaliikenteen riskienhallinta

Millä tavoin poliittisia riskejä voidaan ennakoida?

Asiantuntija B mainitsi jo aikaisemmin Venäjän poliittiset riskit EU:n pakotteiden johdosta. Tämä pakottaa yritykset miettimään liiketoimintaansa uudestaan venäläisten asiakkaiden kanssa. Nyt ajankohtaisena poliittisena riskinä B näkee myös Covid-19 pandemian ja etenkin sen jälkihoidon maiden taloudellisesta näkökulmasta.

”Euroopan unioni on iso poliittinen riski lähitulevaisuudessa, että kuinka riittäväksi koronan jälkihoito menee.” (B)

Koska Brexitin myötä poliittinen riski nousi, C päätti lopettaa kaupankäynnin kyseisen yrityksen kanssa. Tätä C pitää yhtenä yrityksensä tulevaisuuden riskienhallintakeinona. Myös E:n mukaan yksi poliittisten riskien hallintatekijä on yrityksen tietoinen päätös olla tekemättä kauppaa, sillä riski olisi liian suuri yrityksen kannettavaksi.

Kuinka paljon maksutapa vaikuttaa riskien hallintaan?

A mainitsee, että koska yritys käy paljon kauppaa useiden eri maiden asiakkaiden kanssa, myös valuuttatili olisi yksi vaihtoehto, jolla valuuttakurssien vaihtelua voisi hallita. Toisaalta A käy pääsääntöisesti kauppaa euroissa, eikä vieraalla valuutalla tehty kaupankäynti ole jokapäiväistä.

B sanoo, että yritystoiminnassa päädytään helposti tekemään asiat samalla tavalla, kuin on aikaisemminkin tehty. Tämä koskee myös kaupan maksutapaa. Kau-

pankkyntiin liittyvää riskiä tulisi pyrkiä paremmin hallitsemaan ja pankki tulisi ottaa mukaan kaupankäynnin kokonaisuuteen. B antaa esimerkkinä remburssin, joka turvaa sekä ostajan että myyjän oikeudet.

”Saatetaan tavallaan olla liiankin nöyriä tekemään kauppaa ja suostumaan ostajan ehtoihin, esimerkiksi maksutapaa, ilman että se on turvattu.” (B)

D puolestaan kertoo, että väärä maksutapa voi aiheuttaa pahimmassa tapauksessa luotto- tai valuuttariskiä. Oikean maksutavan löytäminen suojaa sekä ostajaa ja myyjää.

Miten asiakkaan maksukykyä tai -halukkuutta voidaan ennalta arvioida?

A kertoo, että hänen yrityksellään on käytössä tietokanta, josta asiakkaan tiedot ja luottokelpoisuus voidaan tarkistaa. Myös asiakkaan tunteminen ennalta pienentää luottoriskin syntymistä. Myös E korostaa kaupan toisen osapuolen luottotietojen hankintaa.

”Jos sulla on tuntematon asiakas niin sä et aina tiedä, kuka niin sanotusti istuu sen laskun päällä, varsinkin jos lasku viivästyy.” (A)

B arvioi, että ulkomaankaupassa asiakkaan maksukyvyn arvioiminen ennalta on hankalaa. EU:n sisällä asiakkaan maksukyvyn varmistaminen onnistuu helpommin, kuin tilanteissa, joissa asiakas on maantieteellisesti paljon kauempana. Esimerkkinä B nostaa esiin asiakkaat, jotka sijaitsevat maantieteellisesti Aasiassa, Afrikassa tai Etelä-Amerikassa. On kuitenkin muistettava kriittisyys siinä, miten luottotiedot pitävät paikkaansa.

”Euroopassakin luottotietojen saanti on teoriassa kyllä helposti saatavilla, mutta käytäntö voi olla ihan jotain muuta.” (B)

C kokee, että toisen osapuolen luotettavuutta lisää myös se, jos osapuoli on ennestään tuttu. Uuden kaupankäynnin osapuolen kanssa C haluaa varmistua tuotteen laadusta ja kaupankäynnin toimivuudesta.

”Aina jos ryhtyy kauppaan uuden osapuolen kanssa, niillä pitää olla se minimios-
tosraja niin pieni, että mä voin tilata vaikka kaksi tuotetta. Tällä pienellä kaupalla
mä voin tarkistaa sekä tuotteen laadun että kaupankäynnin toimivuuden.” (C)

D puolestaan kertoo, että pankilla on tässä suuri rooli. Pankin on tunnettava asia-
kasyritys hyvin, jotta mahdollinen maksukyvyttömyys ulkomaankaupassa pysty-
tään huomaamaan etukäteen. Mikäli kaupan toisen osapuolen maksukyvyttömyys
tulisi tietoon vasta maksua suorittaessa, tämä aiheuttaisi kyseisen osapuolen pan-
kille riskin. D nostaa tässä esiin myös pankkien välisen luottamuksen. Jos ulkomaan
kauppaa tehdessä vastapuolen pankki on pieni eksoottisessa maassa sijaitseva
tuntematon pankki, ei toisella pankilla ole luottamusta lähteä tekemään esimer-
kiksi remburssia.

”Maksukyvyttömyys perustuu myös siihen, kuinka hyvin pankkeihin luotetaan, ja
miten kaupan osapuolten pankit luottavat keskenään toisiinsa” (D)

*Onko yrityksellä käytössä erilaisia vakuuksia? Minkälaisia vakuuksia tai riskienhal-
lintakeinoja pankki tarjoaa?*

A:n yrityksen liiketoiminnassa ei ole käytetty vakuuksia. Myöskään C ei ole käyttä-
nyt pankin tarjoamia riskienhallintakeinoja.

B kertoo, että esimerkiksi Finnveran tarjoamaa luottoriskitakuuta on käytetty, jolla
on pyritty luottoriskiä pienentämään. Myös erilaisia pankin tarjoamia valuuttajoh-
dannaisia, etenkin valuuttatermiiniä, on käytetty suojaamaan yrityksen valuutta-
riskiä. B arvioi, että mitä suurempa tiettyä riski pidetään, sitä suuremmat hallin-
takeinot pankin puolelta on saatavana.

D tuo esiin pankin tarjoamat valuuttasuojaukset, joilla pyritään estämään valuut-
tariskin syntymistä. Valuuttasuojauksia käytetään sen mukaan, miten valuuttariski
vaikuttaa yrityksen liiketoimintaan kokonaisuudessaan. Esimerkiksi valuuttater-
miiniä käytettäessä kauppahinta sidotaan tiettyyn valuuttakurssiin.

”Valuuttariskin suojaamiseen käytetään esimerkiksi valuuttatermiiniä silloin, kun valuuttariskin koko on merkittävä liiketoiminnan kannalta.” (D)

Käytetäänkö vakuuksia tietyissä tilanteissa tietyille asiakkaille?

B kokee, että vakuuksia käytettäessä yhteistyö pankin kanssa on merkittävää. Pankki myös neuvoo, mikäli vakuuksia tulisi tietyissä tilanteissa ottaa.

D mainitsee, että erilaisia valuuttasuojauksia käyttävät niin pienet kuin suuretkin yritykset, jotka haluavat turvata oman liiketoimintansa. D nostaa myös esiin sen, että suojauksia ei aina käytetä siitä syystä, ettei toiseen kaupan osapuoleen luoteta. Erilaisia pankin tarjoamia suojausinstrumentteja voidaan käyttää esimerkiksi tilanteissa, joissa vaikka vieraassa valuutassa tehty kauppa on merkittävän kokoinen ja halutaan suojautua valuuttariskiltä.

”Suojauksien tarve katsotaan asiakkaan näkökulmasta, että mikä on asiakkaalle merkittävää.” (D)

E kertoo, että pankki tarjoaa erilaisia hallintakeinoja kaikille ulkomaankauppaa harjoittaville yrityksille. Hallintakeinoja tarjotaan niin EU:n sisällä tapahtuvaan kaupankäyntiin, mutta etenkin EU:n ulkopuolelle suuntautuvaan kauppaan. E:n mukaan etenkin, jos kaupan arvo on erittäin suuri, on yleensä lähes pakko ottaa jonkinlainen vakuus tukemaan kaupankäyntiä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa käsitellään tutkimuksen tuloksia ja tutkimuksessa ilmenneitä hyötyjä. Luku käsittelee myös tutkimuksen johtopäätöksen, luotettavuuden ja pohdinnan toimeksiantajayrityksen näkökulmasta.

Haastatteluiden tavoitteena oli saada vastaus tutkimuksen pääkysymykseen. Pääkysymyksen lisäksi vastaus pyrittiin saamaan myös kahteen tutkimusongelmaan johdattelevaan kysymykseen. Pääkysymyksen tarkoitus oli selvittää, millaisin riskienhallintakeinoin yritys X varautuu kansainvälisen kaupan rahaliikenteen riskeihin. Pääkysymystä täsmentäviä kysymyksiä olivat kansainvälisen kaupan rahaliikenteen riskit sekä niiden riskienhallinta.

7.1 Maksutavan määräytyminen

Maksutavalla on iso merkitys rahaliikenteen riskien syntymisessä. Maksutapa sovitetaan yhdessä kaupan osapuolten kesken. Teorian ja tutkimustulosten mukaan myös kaupankäynnin maksuehdot määrittelevät maksutavan ja rahan siirtymisen osapuolelta toiselle. Joskus kaupankäynnin toteutumisen ehtona voi jopa olla tietyn maksutavan käyttö. EU:n sisällä käydyssä kaupassa suositaan tilisiirtoa, eli ulkomaan maksumääräystä. Tilisiirto on luotettava, nopea ja helppo maksutapa. Maksumääräystä voidaan käyttää myös EU:n ulkopuolisissa kaupoissa. Ennakkomaksua suositaan ulkomaankaupassa. Ulkomaankaupan yksi käytetyimmistä maksutavoista on remburssi, jota käytetään varsinkin silloin, kun kaupankäynnin toinen osapuoli on tuntematon ja se sijaitsee eksoottisessa maassa.

Tulosten perusteella voidaan päätellä, että kotimaista tilisiirtoa vastaava maksumääräys on paljon käytetty maksutapa, juuri sen kätevyyden kautta. Teoriassa esiin nostetut muut maksutavat, kuten ulkomaan shekki ja ulkomaan perittävät ovat tutkimustulosten perusteella vähemmän käytettyjä maksutapoja. Shekkiä ei suositella käytettäväksi sen riskien takia ja perittävää maksutapaa EU:n sisällä tapahtuvassa kaupankäynnissä käytetään.

7.2 Poliittinen epävarmuus kaupankäynnin uhkana

Tutkimustulosten perusteella voidaan päätellä, että poliittiset riskit ja niiden huomioiminen on yrityksille ajankohtaista, etenkin nyt. Covid-19 pandemian myötä jopa maailmatalouden tasapaino on horjumassa. Tämä heijastuu sekä maiden, että yritysten taloudelliseen tilanteeseen. Iso-Britannian ero Euroopan unionista on muuttanut myös kaupankäynnin lainsäädännöksiä, etenkin EU:n alueella. Brexitin myötä epävarmuus siitä, miten kaupankäynti Iso-Britanniaan jatkuu, on monien yritysten huolenaihe. Pahimmassa tilanteessa Brexitin seurauksena monet yritykset lopettavat kaupankäynnin Iso-Britanniaan. Näiden edellä mainittujen poliittisten muutosten lisäksi myös Venäjälle asetetut pakotteet ovat muuttaneet kaupankäynnin luonnetta ja sen epävarmuutta venäläisten yritysten kanssa.

Näiden kaikkien tekijöiden vaikutukset kaupankäynnin riskeihin ovat etenkin suomalaisille yrityksille suuri poliittinen riski. Poliittisista muutoksista johtuvia riskejä voidaan hallita ja suojata hyvällä ennakkoinnilla. Teoriassa esiin nostettu hajauttaminen on poliittisten riskien hallintakeino. Kaupankäyntiä ei kannata keskittää ainoastaan yhteen maahan, koska tällöin äkillisesti muuttuva poliittinen tilanne voi vaikuttaa koko yrityksen liiketoimintaan.

7.3 Vahvan valuutan merkitys

Valuuttariski ei kohdistu yrityksiin, jotka käyvät kauppaa omassa valuutassa. Tutkimustulosten perusteella voidaan päätellä, että euroalueen merkitys ulkomaankaupan riskienhallinnassa on suuri. Kun kaupan molempien osapuolten valuuttana toimii euro, ei myyjän tai ostajan tarvitse ottaa valuuttariskiä kannettavakseen. Teoriassa ja haastattelutuloksissa esiin nousi vahvojen tunnettujen valuuttojen merkitys. Jos yritys joutuu ottamaan valuuttariskin, vieraan valuutan tulisi olla euron sijasta esimerkiksi Yhdysvaltain dollari, joka on yksi maailman käytetyin kaupvaluutta. Vahvan vieraan valuutan käyttäminen pienentää valuuttariskin mahdollisuutta enemmän, kuin vieraan heikon valuutan käyttäminen. Esimerkiksi vahvan ja tunnetun valuutan heilahtelut ja kurssivaihtelut voivat olla pienempiä.

Tutkimustuloksissa esiin nousi myös, että joskus vierasta valuuttaa on käytettävä, valuuttariskistä huolimatta. Tällöin valuuttariskin suojautumiseen voidaan tulosten mukaan käyttää ainakin pankin tarjoamia valuuttasuojauksia, kuten valuuttatermiiniä, jolla voidaan kiinnittää valuuttakurssi.

7.4 Luottoriskin tunnistaminen

Luottoriskin syntyminen mahdollisuus on ajankohtainen, sillä pandemian seuraukset voivat tehdä yrityksistä maksukelvottomia ja vanhan kauppakumppanin luottotiedotkin voivat muuttua hetkessä. Tästä johtuen, yrityksen tulee arvioida kaupan toisen osapuolen luotettavuus ja maksukyky aika ajoin.

Tutkimustuloksissa luottoriskin hallintakeinoista esiin nousi kommunikaatio kaupan toisen osapuolen välillä. Hyvä kommunikaatio ja selkeät toimintatavat edesauttavat luottoriskin pienentämistä. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta myös, että uusien tai täysin tuntemattomien asiakkaiden kanssa ollaan hyvin varovaisia, jotta luottoriskiä ei synny. Luottoriskin pienentämistä edesauttaa ainakin asiakkaan maksukyvyyn varmistaminen. Teoriassa esiin tuotu asiakkaan luottotietojen tarkistaminen nousi ristiriitaisin ajatuksin esiin myös haastattelussa. Luottotiedot pyritään tarkastamaan joka kerta, mutta luottotietojen luotettavuutta ei aina esimerkiksi pienissä tuntemattomissa maissa voida vahvistaa. Myös pankki voi omalla toiminnallaan pienentää luottoriskiä tekemällä yhteistyötä toisen osapuolen pankin kanssa.

7.5 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksen pohjalta esiin nousee muutama jatkotutkimusehdotus. Tutkimuksen perusteella voitaisiin jatkaa tutkimusta keskittyen enemmän EU:n ulkopuoliseen rahaliikenteeseen ja etenkin maiden kulttuurien aiheuttamiin tekijöihin. Toinen ehdotus tutkimuksen jatkamiseen on pohtia kansainvälisen kaupan rahaliikennettä kotimaan ja ulkomaankaupan vastakkainasettelulla.

7.6 Tutkimuksen luotettavuus

Jotta tutkimusta voitaisiin pitää onnistuneena, teorian ja tutkimustulosten tulisi olla toisiaan tukevia. Voidaankin todeta, että tutkimusta voidaan pitää luotettavana ja onnistuneena, sillä teoriaan kerätty aineisto perustuu vahvasti myös tutkimustuloksiin. Toisaalta kriittisyys on osa tutkimusta ja tuleekin todeta, että tutkimuksen tuloksiin on vahvasti vaikuttanut haastateltavien omat mielipiteet ja kokemukset. Myös lähdekritiikkiä on syytä tutkia. Tutkimuksen teoriaan kerätty aineisto on otettu monipuolisesti eri lähteistä. Mukana on luotettavia lähteitä ja tieteellisiä aineistoja, joita voidaan kaikkia pitää luotettavana.

Haastateltavista useampi oli jo ennestään tuttuja henkilöitä, joten haastattelussa saatujen vastausten luotettavuutta ei ole syytä epäillä. Vaikka haastattelut perustuivat pääosin haastateltavien omiin kokemuksiin, haastateltavat olivat keskenään samaa mieltä tietyistä asioista. Tästä johtuen, joissakin kysymyksissä haastateltavien vastauksissa oli havaittavissa myös saturaatiota, eli saman asian toistoa.

Reliabiliteettia tutkittaessa, voidaan todeta, että samojen haastateltavien kanssa uuden tutkimuksen tulokset olisivat samanlaisia. Mikäli haastateltavat olisivat eri henkilöitä, tutkimuksen tulos olisi varmasti jokseenkin erilainen. Tämä johtuu täysin haastateltavien omista näkökulmista ja niiden erilaisuuksista.

Tässä tutkimuksessa keskityttiin pääkysymyksen ja kahden muun kysymyksen selvittämiseen. Näiden kysymysten pohjalta myös tutkimuksen haastattelukysymykset kehitettiin. Haastattelussa saatiin vastaus tutkimusongelmaan, joten tutkimuksen validiteettia voidaan pitää onnistuneena.

7.7 Pohdinta

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, ovatko yrityksen X riskienhallintakeinot riittävät kansainvälisen kaupan rahaliikenteessä. Lisäksi tutkimuksessa pyrittiin tuomaan esiin uusia riskienhallintakeinoja, joita yritys X voi hyödyntää tulevaisuudessa, kaupankäynnin muuttuessa ja liiketoiminnan laajentuessa.

Toimeksiantoyritys X voi hyödyntää tutkimuksessa esiin tulleita havaintoja toiminnassaan. Yritys käyttää tällä hetkellä maksutapana ulkomaan maksumääräystä, jota myös tilisiirroksi kutsutaan. Tutkimuksessa tuli esiin myös muita ulkomaan-kaupassa käytettyjä maksutapoja, mutta tutkimuksen perusteella maksumääräys on hyvin yleinen. Maksumääräystä pidetään luotettavana, vähäriskisenä ja nopeana. Yrityksen X kannattaa myös jatkossa pyrkiä käyttämään kyseistä maksutapaa.

Koska yritys X käy kauppaa tällä hetkellä EU:n alueelle ja valuuttana käytetään euroja, ei yrityksellä ole valuuttariskiä. Tulevaisuutta silmällä pitäen, yrityksellä X on tutkimuksen mukaan paljon vaihtoehtoja käytettävissään, mikäli liiketoiminta laajenee euroalueelta. Ensisijaisena tavoitteena on kuitenkin se, että kaupankäyntivaluuttana toimisi euro, jopa euroalueen ulkopuolella. Tällöin yrityksen X ei tarvitse ottaa valuuttariskiä kannettavaksi. Mikäli oman valuutan käyttäminen ei ole mahdollista, valuuttatili tai valuuttatermiini ovat yritykselle X mahdollisia vaihtoehtoja valuuttariskin hallintaan.

Mikäli yritys X laajentaa toimintaansa esimerkiksi Itä-Euroopan maihin tai Balkanin alueelle, valuuttariskin mahdollisuus voi kasvaa, jos valuutaksi ei voida sopia euroa. Myös luottoriski kasvaa, jos yritys X siirtyy tekemään kauppaa uuteen maahan, uusien asiakkaiden kanssa. Tällöin yrityksen X tulee kiinnittää huomiota erityisesti kaupantekokulttuurin eroihin, sekä asiakkaan luottokelpoisuuden varmistamiseen. Yritys X voi pienentää luottoriskin mahdollisuutta laskuttamalla asiakasta useammassa maksuerässä. Yrityksen X tulisi pyrkiä laskuttamaan asiakasta työn etenemisen mukaan. Mikäli asiakas ei maksa tiettyä maksuerää, se ei myöskään saa kaikkea yrityksen X tarjoamaa palvelua.

Yrityksen X yksi riskienhallintokeino on ollut tietoinen päätös olla tekemättä kauppaa maihin, joissa poliittinen riski tai taloudellinen tilanne on epävakaa. Nyt kyseisen yrityksen uutena riskinä voidaan tutkimuksen perusteella pitää Covid-19 pandemiasta johtuvaa yritysten taloudellista epävarmuutta. Jatkossa yrityksen X tu-

leekin selvittää, miten Covid-19 pandemia on vaikuttanut yrityksen toimintaympäristöön, eli onko tuttu kauppakumppani edelleen luotettava. Koska maailman tilanne on pandemian myötä hyvin epävarma, myös yritysten taloustilanne voi olla heikentynyt. Tutkimuksen mukaan, yrityksen X ei tulisi luottaa sokeasti tuttuun asiakkaaseen.

Toisaalta kaupankäynnissä tapahtuvat nopeat muutokset, esimerkiksi uudelle alueelle laajentuminen tai uudet laskutusvaluutat, lisäävät riskien syntymistä. Yrityksen X tuleekin suunnitella mahdollinen kaupankäynnin laajentaminen hyvin ja ymmärtää uudet liiketoimintaan vaikuttavat riskit. Tällöin yritys X voi suojautua riskeiltä mahdollisuuksien mukaan. Esimerkiksi äkillisesti muuttuva poliittinen tilanne voidaan hyvällä suunnittelulla hallita paremmin. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että perusteellinen suunnittelu auttaa yritystä X hallitsemaan liiketoimintaa sekä rahaliikennettä uhkaavia riskejä.

LÄHTEET

Aktia. 2021. Ulkomaankauppa. Viitattu 23.1.2021. <https://www.aktia.fi/fi/yritys-asiakkaat/ulkomaankauppa>

Braun, K. 2012. Managing Trade Credit Risks. Risk Management. Viitattu 6.3.2021. <https://search-proquest-com.ezproxy.puv.fi/docview/1173888590/fulltextPDF/28783BA2DE724D6DPQ/1?accountid=27304>

Danske Bank a. Suojaudu ulkomaankaupan riskeiltä. Viitattu 21.2.2021. <https://danskebank.fi/yrityksille/yrityksesi/kansainvalinen-toiminta/kansainvalis-tyminen/ulkomaankaupan-riskienhallinta>

Danske Bank b. Riskienhallinta. Viitattu 16.3.2021. <https://danskebank.fi/yrityk-sille/ratkaisut/strateginen-suunnittelu/riskienhallinta#t1>

Finnvera a. Viennin maksutavat. Ulkomaan perittävä. Viitattu 21.2.2021. <https://www.finnvera.fi/vienti/pk-yrityksen-vientikauppojen-rahoitus/viennin-maksutavat>

Finnvera b. Rahat kotiin vientikaupasta – työkalupakki täynnä keinoja. Viitattu 22.2.2021. <https://www.finnvera.fi/finnvera/uutishuone/artikkelit/rahat-kotiin-vientikaupasta-tyokalupakki-taynna-keinoja>

Finnvera c. Maaluokitukset ja maaluokituskartta. Viitattu 16.2.2021. <https://www.finnvera.fi/vienti/vientitakuutoiminta/maaluokitukset>

Finnvera d. Luottoriskitakuu. Viitattu 22.2.2021. <https://www.finnvera.fi/tuot-teet/vientitakuut/luottoriskitakuu>

Finnvera e. Remburssitakuu. Viitattu 1.3.2021. <https://www.finnvera.fi/tuot-teet/vientitakuut/remburssitakuu>

Handelsbanken a. Perittävät ulkomaankaupassa. Viitattu 17.2.2021. <https://www.handelsbanken.fi/fi/yritysasiakkaat/rahoitus/trade-and-export-fi-nance/perittavat-ulkomaankaupassa>

Handelsbanken b. Yrityksen valuuttariski. Viitattu 1.3.2021. <https://www.han-delsbanken.fi/fi/yritysasiakkaat/riskienhallinta/valuuttariski>

Helppi, M., Paloheimo, A. 2005. Ulkomaankaupan rahoitus. Riskit, maksuliikenne ja ratkaisut. Helsinki. Talentum.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä.

Kananen, J. 2009. Vientikaupan maksuliikenne ja rahoitus. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä.

Logistiikan maailma. 2021 a. Ulkomaankaupan maksamisesta. Viitattu 3.3.2021. <https://www.logistiikanmaailma.fi/osto-ja-myynti/ulkomaankaupan-maksamisesta/>

Logistiikan maailma. 2021 b. Tilisiirtopohjainen maksaminen. Viitattu 17.2.2021. <https://www.logistiikanmaailma.fi/osto-ja-myynti/ulkomaankaupan-maksamisesta/maksumaarays-sekki-ja-sepa-tilisiirto/>

Logistiikan maailma. 2021 c. Perittävät ja Remburssit. Viitattu 20.3.2021. <https://www.logistiikanmaailma.fi/osto-ja-myynti/ulkomaankaupan-maksamisesta/perittavat-ja-remburssit/>

Melin, K. 2011. Ulkomaankaupan menettelyt, vienti ja tuonti. AMK-Kustannus Oy.

Nordea. 2020 a. Ulkomaankaupan maksutapoja. Viitattu 17.2.2021. <https://www.nordea.fi/yritysasiakkaat/palvelumme/ulkomaankauppa/ulkomaankaupan-maksutapoja.html>

Nordea. 2020 b. Valuuttasuojaus. 2020. Viitattu 22.2.2021. <https://www.nordea.fi/yritysasiakkaat/palvelumme/ulkomaankauppa/valuuttasuojaus.html>

Osuuspankki a. Vientiremburssi. Viitattu 21.2.2021. <https://www.op.fi/yritykset/kansainvaliset-palvelut/vienti/vientiremburssit>

Osuuspankki b. Tilit ja maksut ulkomailla. Viitattu 22.2.2021. <https://www.op.fi/yritykset/kansainvaliset-palvelut/kassanhallinta/tilit-ja-maksut-ulkomailla>

Osuuspankki c. Valuuttatili. Viitattu 3.3.2021. <https://www.op.fi/yritykset/maksuliike-ja-kassanhallinta/tilit-ja-tiliraportointi/valuuttatili>

Pr Newswire. 2016. Trade Credit Risk from foreign late payment on the rise in Eastern Europe. Viitattu 11.3.2021.

Shostya, A., Banai, M. 2017. Cultural and institutional antecedents of country risks. Atlantic Economic Journal. 351-352. Viitattu 11.3.2021.

Spuchlakova, E., Valaskova, K., Adamko, P. 2015. The Credit Risk and its Measurement, Hedging and Monitoring. Procedia Economics and finance. 675-679. Viitattu 10.3.2021. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567115006711>

Sudacevschi, M. 2017. Foreign currency risk hedging. Challenges of the Knowledge Society. 744-745. Viitattu 10.3.2021. <https://doaj.org/article/930d42013d4941d9955faea8c39e6a42>

Suomen Asiakastieto Oy. Luottotiedot ja luottoluokitus. Viitattu 23.3.2021. <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/palvelut-yrityksille/tarkista-ennen-kaupante-koa/luottotiedot-ja-luottoluokitus.html>

Tilastokeskus. 2021. Kauppa. Suurimmat tuonti- ja vientimaat 2019. Viitattu 16.2.2021. https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_kotimaan-kauppa.html#Tuonti,%20vienti%20ja%20kauppatase

Tuncay, M. 2018. Do political risks matter in the financial markets?: Evidence from Turkey. Eurasian Business Review. 2010-211. Viitattu 6.3.2021. <https://search-proquest-com.ezproxy.puv.fi/docview/2043018642?pq-origsite=primo>

Työ- ja elinkeinoministeriö a. Viennin ja kansainvälistymisen edistäminen kehittyville markkinoille. Viitattu 20.3.2021. <https://tem.fi/kehittyvat-markkinat>

Työ- ja elinkeinoministeriö b. Venäjä. Viitattu 20.3.2021. <https://tem.fi/venaja>

Valtioneuvoston Kanslia. Poliittiset muutostekijät. Viitattu 2.3.2021. <https://vnk.fi/tulevaisuuskatsaukset/muutostekijakortit/poliittiset>

Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki. Tammi.

LIITTEET

LIITE 1

TEEMAHAASTATELUN KYSYMYKSET

Johdattelevat kysymykset (teema 1)

- Millaista on kansainvälisen kaupan rahaliikenne yrityksesi näkökulmasta?
- Mitkä ovat ulkomaan rahaliikenteen yleisimmät maksutavat?
- Millä perusteilla maksutapa valitaan?

Kysymyksiä rahaliikenteen riskeistä (teema 2)

- Oletko kohdannut poliittisia, luotto (asiakas) - tai valuuttariskejä?
- Onko tämänhetkisten poliittisten riskien johdosta muokattu yritysten riskienhallintakeinoja? (esim. Brexit, kiinan kauppasota yms.)
- Onko riskienhallintaan kiinnitetty enemmän huomiota?
- Käykö yritys paljon kauppaa eri valuutassa?
Mitä riskejä tästä aiheutuu?
- Miten kaupankäyntivaluutta määräytyy?
- Vaikuttaako maaluokitukset tai ns. ”epävarmat”/”riskialttiit” maat kaupankäyntiin?

Kysymyksiä riskienhallinnasta (teema 3)

- Millä tavoin poliittisia riskejä voidaan ennakoida?
- Kuinka paljon maksutapa vaikuttaa riskien hallintaan?
- Miten asiakkaan maksukykyä tai -halukkuutta voidaan ennalta arvioida?
- Onko yrityksellä käytössä erilaisia vakuuksia, esim. luottoriskitakuu?
Minkälaisia vakuuksia tai riskienhallintakeinoja pankki tarjoaa.
- Käytetäänkö näitä vakuuksia tietyissä tilanteissa/maissa tietyille asiakkaille?